

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA**

**VPLYV NÁSILIA V TELEVÍZNOM VYSIELANÍ NA
DETSKÉHO RECIPIENTA**

2011

**Bc. IARKA
VATLAVIC**

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA**

VPLYV NÁSILIA V TELEVÍZNOM VYSIELANÍ NA DETSKÉHO RECIPIENTA

DIPLOMOVÁ PRÁCA

Študijný program:

žurnalistika

Pracovisko:

Katedra žurnalistiky

Vedúci diplomovej práce:

PhDr. Daša Nováčiková, PhD.

Nitra 2011

Bc. IARKA VATLAVIC

Pod'akovanie

Ďakujem vedúcej diplomovej práce, PhDr. Daše Nováčikovej, PhD., za cenné pripomienky a rady pri písaní práce. Moja vďaka patrí aj spolužiačkam, kamarátom, rodičom za pomoc, ochotu, spoluprácu a podporu.

Abstrakt

VATLAVIC, Iarka: *Vplyv násilia v televíznom vysielaní na detského recipienta* [Diplomová práca]. Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Filozofická fakulta; Katedra žurnalistiky. Vedúci diplomovej práce: PhDr. Daša Nováčiková, PhD. Nitra: Filozofická fakulta UKF, 2011. 70s.

Práca sa zaoberá problematikou násilia prezentovaného na televíznej obrazovke ako i jeho vplyvom na detského recipienta. Charakterizuje násilie a agresivitu z etického a psychologického hľadiska a ich následky zanechané na deťoch a mládeži. Poukazuje na aktuálny problém televízneho násilia ako i možnosti ako zmierniť jeho vplyv na diváka. Zaoberá sa analýzou programov pre deti do 12 rokov, komerčnej televíznej stanice Markíza v porovnaní s verejnoprávnou STV1 počas desiatich dní (piatich víkendov) od 15.1.2011 do 6.2.2011 a potom v dňoch 26.2.2011 – 27.2.2011. Prieskumom poukazuje na charakter televízneho vysielania Markízy a STV1 vzhľadom na výskyt a počet násilných scén a iných nástrah voči detskému percipientovi a ich porovnanie na základe komerčnosti.

Kľúčové slová: Televízne vysielanie. Agresívne správanie. Detský percipient. Mediálne násilie. Televízny program.

Abstract

VATLAVIC, Iarka: *Impact of Telecast Violence on Child Recipient*. [Diploma thesis]. Constantine the Philosopher University in Nitra. Faculty of Arts; Department of Journalism. Adviser: PhDr. Daša Nováčiková, PhD. Nitra: Faculty of arts UKF, 2011. 70p.

Work deals with the issue of violence shown on TV and its impact on child recipient. It defines violence and aggressiveness in terms of ethics and psychology and its consequences left on children and youth. Work mentions actual problem of TV violence and possibilities, how to reduce its impact on viewer. It deals with the analysis of programs for children under 12 years, commercial TV station Markíza compared with public STV1 during ten days (five weekends) from 15.1.2011 till 6.2.2011 and from 26.2.2011 till 27.2.2011. Survey shows character of Markíza and STV1 telecast concerning presence and number of violent scenes and other ambushes towards child percipient and their comparation by commercialism.

Keywords: Telecast. Aggressiveness. Child percipient. Media violence. TV program.

Predhovor

Objektom skúmania mojej diplomovej práce je aktuálny problém násilia a agresivity na televíznej obrazovke. Téma násilia a agresivity je spájaná aj s inými masovo-komunikačnými prostriedkami, novinami a rádiom. Najväčší vplyv má však televízne vysielanie. Má jedinečný charakter vďaka spojeniu zvuku a obrazu, ktoré ponúkajú príjemný spôsob trávenia voľného času. Násilie je jedna z foriem presadenia sa, dosiahnutia svojich cieľov. Agresivita sa prejavuje nadávkami, vulgárnym správaním, ublížením na zdraví s úmyslom poškodiť druhej osobe. Prezentovanie tejto formy presadenia sa na televíznej obrazovke spôsobuje rozšírenie násilia medzi jedincami. Rozhodla som sa venovať analýze rozprávok a programov pre deti, pretože práve oni sú v tomto smere najviac ovplyvniteľné. Počas vývoja potrebujú mať model, ktorému sa chcú podobať, podľa ktorého sa chcú správať. Vo veku od 5 do 12 rokov preberajú vlastnosti hrdinov zo svojich obľúbených seriálov a chcú byť ako oni. Toto sa občas stáva práve z dôvodu, že chýba reálny model, ktorým by mal byť niekto z blízkeho okolia. Vo výskume sa venujem víkendovým rozprávkam odvysielaným v určitom období, kde porovnávam pozitívne ako i negatívne násilie dvoch televíznych staníc.

V teoretickej časti práce som vychádzala najmä z kníh psychologického, mediálneho zamerania a z časopisov.

Obsah

Úvod	9
1. Média ako zdroj negatívnych vplyvov	11
1.1. Násilie v médiách.....	11
1.2. Obsahy televíznych obrazoviek.....	12
1.3. Násilie ako neželateľný sociologický jav.....	14
1.4. Typológia násilia.....	15
2. Televízne násilie	17
2.1. Televízia a deti.....	17
2.2. Agresivita a deti.....	18
2.3. Násilie v zahraničnej televízii.....	20
3. Agresivita, magnet pre divákov	22
3.1. Príťažlivosť programov tohto druhu.....	22
3.2. Agresívne chovanie zobrazované v detských programoch.....	24
3.3. Delenie agresivity.....	27
3.4. Produkcia násilia v televíznych programoch.....	27
4. Následky násilia	29
4.1. Následky násilia v postojoch divákov.....	29
4.2. Účinky televízneho násilia.....	30
4.3. Násilie v slovenských médiách.....	31
4.4. Vplyv médií.....	32
4.5. Manipulácia prostredníctvom násilia a agresivity.....	33
5. Reklama	34
5.1. Reklama ako podporujúci prostriedok agresivity.....	34
6. Mediálna výchova a jej význam pre detského recipienta	36
6.1. Mediálna výchova.....	36
6.2. Dôležitosť mediálnej výchovy.....	37
6.3. Mediálna výchova na Slovensku.....	37
6.4. Správne spôsoby mediálnej výchovy.....	38
7. Prieskumná časť	40
7.1. Analýza vplyvu televíznych programov na deti.....	40
7.2. Ciele prieskumu.....	40
7.3. Metodológia a metódy prieskumu.....	41
7.4. Prieskumné hypotézy.....	41

7.5. Prieskumná vzorka.....	42
7.6. Organizácia a spracovanie prieskumu.....	42
7.7. Výsledky prieskumu.....	43
7.8. Diskusia a odporúčania pre prax.....	62
Záver.....	65
Zoznam bibliografických odkazov.....	67

ÚVOD

Médiá zohrávajú významnú úlohu pri tvorbe a vývoji dnešnej spoločnosti. Či už je to ovplyvňovanie verejnej mienky alebo význam médií ako zdroj informácií. Stále viac a viac vstupujú do nášho života prostredníctvom televízie, rádia, tlače alebo internetu.

Médiá patria v súčasnosti medzi jeden zo základných prostriedkov, podľa ktorých sa jednotlivci učia správať. Masmédiá sú totiž popri rodine a škole jedným z najvýznamnejších činiteľov, ktoré formujú morálno-kultúrny systém človeka ako i spoločnosti.

Najvýznamnejším masmédiom súčasnosti, ktoré je dostupné celej spoločnosti, je televízia. Je mnoho pozitívnych vecí, ktoré nám televízne vysielanie ponúka, ale takisto aj mnoho negatívnych. Okrem náučných, vzdelávacích a informatívnych programov sú vysielané filmy, relácie, ktoré majú v sebe násilie, agresivitu a iné podobné prvky.

Masové médiá ako významný činiteľ ovplyvňujúci verejnú mienku sa nezriedka podieľajú na vzniku a intenzite násilností, etnicky motivovaných stretov, posilňovaní negatívnych stereotypov a šírení etnickej a národnostnej neznášanlivosti.

V mojej práci sa zameriavam na problém reálneho násilia v médiách, najmä v televízii, a jeho negatívne pôsobenie na detského recipienta.

Cieľom práce je upozorniť na mnohé programy, vysielané v televízii, ktoré okrem pozitívnych prvkov obsahujú násilie a agresivitu. Rozprávky pre deti, ktoré majú slúžiť ako model správania sa, majú negatívny vplyv na človeka, ale hlavne na maloletých a na mládež.

Deti sú jedinci, ktorí z obrazovky preberajú najviac, pretože v ich veku a naivnej povahe sú ľahko ovplyvniteľní a aj najviac zraniteľní. Preto čím viac času trávia pred televíznou obrazovkou, tým viac sa to môže odrážať na ich správaní.

Maloletí si od útleho veku hľadajú vzor, na ktorý sa chcú podobať, podľa ktorého sa chcú správať, pretože to potrebujú pri ich vývoji a hľadaní samého seba.

Väčšinou to bývajú rodičia, členovia rodiny, priatelia, spolužiaci či osoby z blízkeho okolia. No ak majú priestor na dlhé hodiny vysedávania pred televízorom, ich vzorom sa mnohokrát stáva hrdina z rozprávky, používajúci násilie na získanie si pozornosti, na presadenie svojho názoru, na zviditeľnenie sa.

Práca obsahuje definície násilia z rôznych hľadísk, mieru, do akej môže televízne vysielanie ovplyvňovať divákov, ako i možnosti, pomocou ktorých sa dá vyhnúť ovplyvňovaniu z obrazovky.

V prvej časti tejto práce sú prezentované médiá ako zdroj násilia, typológia násilia, vplyv médií, význam agresivity a jej miesto v televíznom vysielaní.

Druhá časť práce je venovaná výskumu dvoch obľúbených slovenských televízií. Ide o porovnanie verejnoprávnej a komerčnej televízie z hľadiska odvysielaných násilných prvkov, časovému intervalu, ktorý je venovaný detskému divákovi.

Témou môjho prieskumu bude veľmi aktuálny a diskutovaný problém vplyvu televízneho vysielania na detského diváka, ktorý som skúmala na televíznych staniciach Markíza a STV1.

Poukazuje na aktuálny problém televízneho násilia ako i možnosti ako zmierniť jeho vplyv na diváka. Zaoberá sa analýzou programov pre deti do 12 rokov komerčnej televíznej stanice Markíza v porovnaní s verejnoprávnou STV1 počas desiatich dní (piatich víkendov) od 15.1.2011 do 6.2.2011 a potom v dňoch 26.2.2011 – 27.2.2011. Prieskumom poukazuje na charakter televízneho vysielania Markízy a STV1 vzhľadom na výskyt a počet násilných scén a iných nástrah voči detskému percipientovi a ich porovnanie na základe komerčnosti.

Násilie má mnoho podôb a môže sa stať, že nie vždy sme schopní odhaliť jeho skrytý význam. Je len na nás ako dokážeme s týmto bojovať a prekonať to. Je veľmi dôležité, aby sme sa naučili selektovať programy, relácie, rozprávky, filmy, ktoré sú vhodné, nielen pre nás, ale hlavne pre maloletých konzumentov.

1. MÉDIA AKO ZDROJ NEGATÍVNYCH VPLYVOV

1.1. Násilie v médiách

„Médiá sú pevnou súčasťou každej modernej spoločnosti, každej domácnosti, a v demokracii ovplyvňujú a vytvárajú spoločenskú komunikáciu. Jedným z najvýraznejších znakov demokratickej spoločnosti je otvorený prístup k informáciám pre všetkých. V tomto smere hrajú médiá nezastupiteľnú rolu“ (Ruß- Mohl, Bakičová, 2005, s. 11).

Vzhľadom na to, že médiá a informácie sú všade okolo nás, mali by sa jednotlivci stále viac pýtať sami seba, aké médiá a aké informácie vlastne potrebujú k svojmu životu a k svojej práci.

Médiá nesprostredkujú len jednoduchý a obyčajný odraz vonkajšej reality, ale prezentujú vypracované konštrukcie, ktoré sú nám neskôr ponúknuté v prítlačivej podobe. „Médiá sú zdrojom väčšiny informácií a skúseností, na základe ktorých si ľudia vytvárajú osobnú predstavu o svete, o ľuďoch, o všetkom čo nás obklopuje a o tom, ako tento svet funguje.“ (Brečka, 1999, s. 41) .

Médiá majú rôznu podobu. Môžeme si denne kupovať noviny, zapínať rádio, hľadať si informácie na internete, alebo si zvolíme televíznu obrazovku. Všetky tieto prostriedky nám prinášajú denné informácie z domova i zo sveta, nie však rovnakým spôsobom.

Médiá majú dnes v moderných spoločnostiach zásadný a vzrastajúci význam. Sú zdrojom moci, prostriedkom vplyvu, ovládania a presadzovania inovácií v spoločnosti. Sú prameňom dôležitých informácií pre fungovanie väčšiny spoločenských inštitúcií a základným nástrojom ich prenosu. „Médiá sú významným zdrojom výkladu sociálnej reality a predstáv, ktoré máme o nej, preto sú miestom kde sú konštruované, ukladané a neviditeľne vyjadrované zmeny v kultúre a hodnotách spoločnosti a skupín“. (Mc Quail, 2002, s. 21) .

Bez médií by dnes už akoby nás život nemal význam. Ráno vstávame so zvučkou rádia, na obed si neodpustíme pár riadkov z novín a večer zaspávame pri svetle televíznej obrazovky.

Médiá nás formujú už od chvíle, kedy začíname vnímať svet okolo seba, začíname chápať súvislosti, rozprávať, rozumieť tomu čo sa okolo nás deje. Rovnako je to dnes aj s terajšou mládežou, ktorá to vníma podobne s tým rozdielom, že negatívnych vplyvov na deti je dnes oveľa viac ako to bolo kedysi.

Dnes sa už stáva, že dieťa namiesto toho, aby si vypočulo klasickú rozprávku prečítanú rodičom, zaspáva pri videu pustenom na televíznom prijímači. Je to jednoduchšie, šetrí to čas a hlavne energiu rodiča.

Všetky mediálne obsahy sú akýmsi druhom reklamy, pretože istým spôsobom propagujú hodnoty a spôsob života, ktorý by mal byť pre nás vhodný. Určujú nám smer, ktorým by sme sa mali uberať, hoci ten nie je vždy správny. Veľký vplyv má na nás televízna reklama ponúkajúca veľa možností na spríjemnenie života.

Preto je veľmi dôležité, aby jedinec vedel selektovať čo je vhodné a čo nie, z čoho by sme sa mali poučiť a z čoho nie.

„Už od svojho vzniku si médiá zachovávali nezávislosť. Zákon o slobode slova im zabezpečil právo na vlastný názor. V súčasnosti, keď žijeme v demokratickej spoločnosti sú médiá každodenným zdrojom informácii, či už z domova alebo zo sveta“ (Höger, 2009, [online]).

„Médiá zohrávajú významnú úlohu aj v politike a pri formovaní spoločenských zmien, pri formovaní osobností. Každý mediálny prostriedok má svoj vlastný jazyk, svoju vlastnú gramatiku a špecifickým spôsobom kóduje realitu, ktorú každý chápe po svojom.“ (Brečka, 1999, s. 41).

Politika využíva médiá vo vysokej miere. Pomocou televízie dokážu manipulovať názormi ľudí, vnucovať im svoje, pretože práve tie ich sú správne.

To je len pár z mnohých vlastností, ktoré má televízia. Ponúka nám relax, spríjemnenie voľného času, ponúka nám informácie o dianí vo svete bez toho, aby sme si musel ísť kúpiť noviny, je príjemným spoločníkom na každý deň. Samozrejme má aj mnoho negatívnych charakteristík, jednou z nich je vysielanie rôznych programov, ktoré propagujú násilie a agresivitu.

1.2. Obsahy televíznych obrazoviek

„Televízia je oveľa viac ako len obyčajné masové médium. Rozdelenie televízie na špecializované programy postupuje momentálne veľmi pomaly, preto sú v televízii hľadané formy prezentovania, ktoré oslovia čo najširšie publikum“ (Ruß- Mohl, Bakičová, 2005, s.142).

Televízne vysielanie má v dnešných dňoch mnoho podôb. Tvorcovia sa snažia osloviť čo najväčší počet divákov, rôznych skupín, zameraní, záľub, vekových kategórií, jednoducho každého kto si zapne televíziu. Obsahy televíznych obrazoviek sú rôzne a ponuka bohatá.

Obsahujú zábavne programy, filmy, relácie s informačným zameraním, denné spravodajstvo, jednoducho všetko o čo má divák záujem.

„Násilné obsahy v médiách sú tie, v ktorých sa samoučelne, bez kontextového opodstatnenia predstavujú a zvyrazňujú určité formy správania spôsobujúce fyzickú, psychickú, materiálnu, emocionálnu a sociálnu škodu, môžu spôsobiť zranenie, vrátane explicitných hrozieb, verbálnych útokov a vyhrážok (Kizáková, 2007, [online]).

Kult násilia nepatrí medzi moderné výdobytky našej modernej doby. Dôkazom toho sú už praveké nástenné vyobrazenia boja, nájdené v jaskyniach vytesané v skalách, staré rímske hry, rituály mučenia a turnaje. V Ríme a stredoveku boli scény násilia skôr výnimočným a zriedkavým zážitkom, kvôli ktorému sa oplatilo aj cestovať, no v súčasnosti si podobné obrazy môžeme každý večer vychutnávať v pohodlí vlastného domova, stlačením jedného tlačidla.

Médiá zasahujú vo veľkej miere do formovania ľudského obrazu reality, ovplyvňujú význam všetkých individuálnych faktorov vzťahu človeka k okolitému svetu, k veciam, na ktorých nám záleží. „Väčšina mediálnej produkcie je komerčného charakteru a jej hlavným cieľom je zisk. Preto je dôležité objasňovať otázku vlastníctva a kontroly médií.“ (Brečka, 1999, s. 41).

Samotný názov „mediálne násilie“ prezrádza fakt, že ho možno nájsť vo všetkých druhoch masmédií - v novinách, časopisoch a najnovšie i na internetových stránkach. Najväčším sprostredkovateľom násilia je však momentálne televízia. Dieťa je tak vystavené priamemu kontaktu s efektmi rôzneho druhu, ktoré nie vždy sú vhodné pre recipienta.

Vydavatelia a prevádzkovatelia médií vysvetľujú tento stav zvýšeným záujmom percipienta o informácie podobného charakteru, ale zreteľný je fakt, že základne pudy (strach a agresivita) sú výhodným tovarom pre televíziu.

„Televízia ovplyvňovala a ešte dlho bude ovplyvňovať ľudí a ešte dlho v nej budeme vidieť aj jednu z príčin výchovných nedostatkov. Za množstvo neduhov našej spoločnosti však nemožno obviňovať len televízne programy, ale aj ľahostajnosť, či čoraz väčšiu odcudzenosť ľudí navzájom a neúctu k starším a o ostatných naokolo“ (Manková, Televízia a deti, In Rodina a škola, s.27).

Na jednej strane môžu médiá posilňovať a podporovať ostatné prostriedky socializácie, na strane druhej sa často považujú za potenciálnu hrozbu pre hodnoty

vštepované deťom rodičmi, vychovávateľmi a ďalšími sprostredkovateľmi spoločenskej kontroly.

Podľa teórie sociálneho učenia sledovanie programov s prvkami násilia a brutality v detskom veku významne zvyšuje sklony k agresivite v dospelom veku. To znamená, že čím viac násilia budú sledovať od útleho veku, tým viac sa to prejaví na ich správaní v dospelosti. V opačnom prípade, ak je dieťa uchránené pred takýmito vplyvmi, je vedené k tomu, aby pred televíznou obrazovkou trávil čo najmenej času a jeho osobnosť sa vyvíja úplne inak. V tomto prípade nie je jedinec taký naklonený násilnému správaniu.

1.3. Násilie ako neželateľný sociologický jav

Násilie je spoločensky neželateľný jav, ktorý postihuje sociálne správanie všetkých jedincov. Pojem násilia je používaný na označenie fyzického aktu, pri ktorom jedinec spôsobí ujmu na zdraví inému jedincovi. Násilím však môžeme nazvať každú formu ubližovania, zneužívania moci, prejavu nadvlády, vyhrážanie sa, psychického a fyzického nátlaku či zanedbávania. Jednoducho všetko, čo urobíme so zlým úmyslom, len aby sme si presadili svoj názor.

„Zo sociologického hľadiska problém násilia je jedným z „večných“ problémov sociálnej teórie a politickej praxe ľudstva“ (Denisov, 1977. s.5). Násilie je problém, s ktorým sa ľudstvo konfrontuje už dlhé roky, ale až v poslednej dobe sa kult agresivity rozšíril do takej miery, že sa nedá kontrolovať.

„Jeho dejiny sa datujú už od vzniku antagonistickej spoločnosti, v období kedy sa začalo násilie rozširovať medzi jedincami. Tento problém sa aktualizoval najmä v obdobiach náhlych historických obrátov a základných prelomov tradičných spôsobov života, keď sa rozhodovalo o osudoch štátov, ľudí, tried a národov“ (Denisov, 1977. s.5).

Vývoj masových médií sprevádzajú obavy z toho, že násilné obsahy môžu mať negatívny vplyv na užívateľa, čo sa zároveň dnes už aj potvrdzuje. Scény propagujúce agresivitu majú zlý vplyv na divákov, najmä na deti a mladistvých.

Strach z násilia má každý z nás a ľudstvo ho poznalo už od vekov. Človek má obavy z prepadnutia, z ublíženia na zdraví, okradnutia. Dnes máme bežne možnosť získať námet na prepád či vraždu priamo v pohodlí nášho domova bez toho, aby sme niekam chodili.

Sústredený záujem o problematiku násilia zachytávaného v médiách viedol k tomu, že ide o veľmi dôkladne spracovaný a utriedený tip mediálneho obsahu, na ktorom komerčné televízie najviac získavajú.

Pozornosť je sústredená hlavne na obsahy zobrazujúce fyzické násilie, zámerné telesné pôsobenie na druhého s úmyslom poškodiť mu zdravie, zbaviť života, alebo mu aspoň spôsobiť bolesť. Ublížovanie na zdraví prezentované v médiách inšpiruje jedincov k tomu, aby napodobňovali hrdinov, ktorí sa stávajú ich vzorom.

1.4. Typológia násilia

Agresivita a násilie má mnoho podôb a druhov.

V tejto súvislosti Jiráček a Kopplová (2003, s. 126) rozlišujú nasledovné typy násilia:

- **implicitné** – ktoré je naznačené, užívateľ si musí súvislosti domyslieť alebo predstaviť. Nie je prezentované detailne.
- **explicitné** – je predvedené a podrobne popísané, obsahuje i následky, bez toho, aby si ho divák musel čokoľvek domýšľať.
- **faktické** – je predvádzané napríklad v spravodajstve, športových prenosoch, inšpirované skutočnými udalosťami z reality. Napr. Televízne noviny.
- **fiktívne** – je predvádzané vo vymyslených príbehoch v kriminálnych alebo akčných filmoch, v hororoch, napr. Dr. House. (Jiráček a Kopplová, 2003, s. 126).

Iné členenie formy násilia ponúka Mesárošová a Naništová (2002, s.32):

- **samoučelné konzumné násilie** – je najmä v akčných filmoch, hororoch, kriminálnych filmoch. Násilie je samoučelné a vytrhnuté z kontextu bez toho, aby sme k nemu mali detailný popis.
- **reálne násilie** – vyskytuje sa v spravodajstve, je dramatické, obsahuje realistické zábery z nehôd, vojen, živelných katastrof a pod.
- **abstraktné násilie** – nájdeme ho v sci-fi seriáloch a v mysterióznych filmoch s okultnou tematikou.
- **deštrukčné násilie** – tu protagonisti bezdôvodne všetko ničia a ohrozujú svoje okolie, často sa vyskytujú v hudobných videoklipov, vo videohrách.

- **mäkké násilie** – má menej drastickú podobu, nájde ho v programoch určených pre deti, v detských animovaných filmoch a v rozprávkach.

„Násilie predvádzané v médiách je možné analyzovať podľa toho, akú rolu zohráva v danom kontexte, či je samoučelným spestrením deja, jediným riešením problémov alebo len neprijateľným spôsobom jednanja“ (Jiráková, Kopplová, 2002, s. 126).

2. TELEVÍZNE NÁSILIE

2.1. Televízia a deti

Násilie a agresivita v masmédiách, hlavne v televízii, vzhľadom na jej široký dosah a možnosti vplyvu, vedú k zosilneniu, vyvolávaniu agresivity a nespoločenského správania príjemcov a konzumentov. Bez toho, aby sme o tom viac uvažovali možno jednoznačne povedať, že väčšina odborníkov je presvedčená o tomto vplyve a že sa to týka predovšetkým detského percipienta.

„Audiovizuálne diela, programy alebo iné zložky televíznej programovej služby sa klasifikujú ako nevhodné a neprístupné pre vekovú skupinu maloletých do 18 rokov ak obsahujú:

- zobrazenie násilia, najmä zobrazenie krutého ubližovania alebo násilnej smrti človeka, obzvlášť bez pocitov ľútosti, fyzicky týrané osoby, psychicky týrané osoby, zobrazenie prejavov skupín s patologickými normami správania, prezentáciu nebezpečných situácií alebo zámerne vytváraného rizika ako atraktívnej formy zábavy,
 - slovnú agresivitu, vulgárny jazyk, obscénne gestá
 - zobrazenie prejavov neznášanlivosti, násilia,
 - sexuálne scény alebo sexuálne správanie, ktoré sú prezentované ako formy zábavy,
 - zobrazenie zámerne vyvolávajúce pocity strachu alebo úzkosti v žánri horor“.
- (Vyhláška Ministerstva SR, Zákon č. 343/2007, [online]).

Veľmi často sa žiaľ objavujú v televíznom vysielaní prvky porušujúce práve tieto zákony. Násilie je zobrazované na našich obrazovkách každý deň, v rôznych podobách. Filmy sú plné agresívnych scén, bojujúce niekedy za víťazstvo dobra, ale za cenu smrti ostatných.

Ilowiecki a Zasepa vo svojej knihe **Moc a nemoc médií** (2003, s. 29) uvádzajú výsledky výskumu vplyvu masmédií na zmýšľanie alebo na postoje a správanie. Miestom výskumu bola Kanada, kde objavili dosť veľkú mestskú časť, kde bola televízia celkom neznáma a neprijateľná.

Sociológovia skúmali správanie, postoje a voľný čas tohto spoločenstva. Potom, keď tam zaviedli televíziu, urobili po niekoľkých rokoch porovnávací výskum, so zaujímavým výsledkom. Ukázalo sa, že pod vplyvom televízneho vysielania sa deťom znížila schopnosť či chuť čítať knihy, ktorým predtým venovali voľný čas, klesol

stupeň kreativity a vystupňovalo sa agresívne správanie. Napríklad po troch rokoch od zavedenia televízie tam zločinnosť vzrástla 1,6-násobne (Ilowiecki, Zasepa, 2003, s. 29).

„Agresiu charakterizuje bezohľadnosť, netaktnosť, podceňovanie, nadávky, výsmech, narušovanie verejného poriadku a spoločenských konvencií, mimické, symbolické alebo slovné vyjadrovanie dešpektu voči jednotlivcovi alebo sociálnej skupine“ (Macháč, Macháčová, in Jaššová, 1998, s. 23).

Všetky tieto negatívne vlastnosti, ku ktorým sa človek môže dostať majú svoj pôvod hlavne v televíznom vysielaní.

Je teda zrejmé, že televízia je zodpovedná za rozšírenosť agresivity či násilia ako u detí tak i u dospelých. Mladiství už dnes dajú prednosť jednej epizóde Spidermana alebo Batmana pred prečítaním knihy alebo napísaním si úloh. Deti strácajú trpezlivosť pri venovaní sa ich školským povinnostiam, pretože vedia, že v televízii sa má objaviť ich obľúbený hrdina a oni prídu o ďalší zážitok.

2.2. Agresivita a deti

„Ako agresiu označujeme najčastejšie útočné správanie, ktoré obyčajne nastupuje ako reakcia na skutočné alebo iba zdanlivé ohrozenie vlastnej moci, najčastejšie ako prejav hnevu. Sociologický význam agresie navyše obsahuje aj zámer, t.j. intencionálne poškodzovanie“ (Maříková – Petrussek – Vodáková a kol. 1996, s. 52).

Televízia je zväčša prvým médiom, s ktorým dieťa prichádza do kontaktu: televízna realita ho upúta, svojou zdanlivou autentickosťou a zaujímavým prevedením. V súčasnosti strávia slovenské deti sledovaním televízie denne 2 - 3 hodiny, niektoré aj viac. Odporúčaná norma je pritom jedna až dve hodiny.

Trhový mechanizmus nám okrem iných pozitív priniesol i agresivitu, dravosť a aroganciu, ktorá nás mení na nepoznanie, robí z nás horších ľudí, ktorí strácajú racionalitu a uvažovanie. V súčasnom svete moci, politických manipulácií a zlých vplyvov, by sme nemali prestať bojovať proti násiliu a iným negatívnym prvkom, ktoré nás sprevádzajú dennodenne. Masmédia sa však neustále menia, transformujú, pretvárajú, modernizujú a okrem mnohých pozitív so sebou prinášajú aj veľa zla a neželateľných javov.

Podľa K. Lorenza je agresivita „dôsledkom vrodených, genetických faktorov, ktoré vyvolávajú automatické nepriateľské reakcie namierené proti druhým“

(Hayesová, 2007, s. 116.) Je teda zrejme, že agresivita a násilie sú vrodene faktory, ktorými disponuje každý človek. Jediniec má možnosť si vybrať či bude tento negatívny faktor podporovať a rozvíjať alebo ho potlačiť a vyberie sa opačným smerom.

„Masové informačné prostriedky rozširujú agresívne scény, ktoré nielen privykajú ľudí na násilie ako na neodmysliteľnú a prirodzenú vlastnosť sociálneho života, ale fakticky ich aj učia násiliu, vnucujú kult sily ich vedomiu a psychike“ (Denisov, 1977, s.98).

Najzraniteľnejšími konzumentmi masmédií sú deti a mládež, ktorí prirodzene preberajú predkladané vzory, ktoré však nepôsobia pozitívne na rozumovú, vôľovú a citovú stránku osobnosti. Negatívne obsahy médií nevedú jedinca k správne konaniu, k správne rozhodnutiam, a k hodnote životu, ktorý by mal viesť.

Masmédia im predkladajú negatívne vzory, ktoré hraničia s etikou a morálkou. „Z toho vyplýva, že televízia sa zameriava na konzumný spôsob života, propaguje pôžitkárstvo a pseudohodnoty.“ (Manková, In Rodina a škola, 2007, s. 20).

Tieto negatívne vzory nie sú preberané len z filmov, ktoré sú určené dospelým a mladý konzument si to náhodou pozrie. Negatívne hodnoty sú už dnes prezentované aj v detských rozprávkach a programoch.

Často obdivuje silných a odvážnych víťazov aj za cenu schválenia násilného správania sa, ktoré by pre nich malo byť neznáme. Tento model správania nie je dostatočne vyvážený svojim protipólom, iným modelom ktorý by mal formulovať pozitívne hodnoty, postoje, ideály a správanie dieťaťa.

Producenti detských rozprávok preferujú prezentovanie časti, v ktorej hrdina používa všetky možné spôsoby na získanie cieľa bez určitých pozitívnych hodnôt. Hlavný hrdina má zvláštne schopnosti, pomocou ktorých síce bráni dobro, ale za cenu ublíženia či dokonca smrti tých zlých.

Aby sa dalo hovoriť o pozitívnom pôsobení masmédií na jednotlivcov, na ľudí, na mladistvých, mali by sa v televíznych programoch prezentovať také hodnoty ako sú čestnosť, pracovitosť, tvorivosť, vytrvalosť, ochota pomáhať, pravdovravnosť, sebaovládanie a iné podobné vlastnosti. „Tie sa však v súčasnosti vo väčšine programov, kde sa stávajú aktívnymi účastníkmi reálnych dejov, ale aj dejov, ktoré prekračujú alebo popierajú realitu, nahradzujú nerealitou a hyperrealitou“ (Manková, in Rodina a škola, 2007, s. 20).

Nemožno však povedať, že sa televízia vyhýba prezentovaniu pozitívnych hodnôt. Pravidelne vysiela aj mnoho programov, ktoré sú práve tohto charakteru. Je však zrejmé, že ľudia si už dnes zámerne vyberajú relácie práve s násilnými prvkami.

Televízia má na nás a naše deti veľakrát oveľa väčší vplyv ako rodina a škola. Keď dieťa nepozná reláciu, program alebo rozprávku na ktorú sa väčšina spolužiakov pozerá, ocitne sa mimo skupiny. Tento stav ho vedie k tomu, že sa cíti neiste či dokonca deprimované. Rodičia by hlavne nemali podceňovať potrebu výchovy detí k masmédiálnym programom, v zmysle vytvárania optimálneho vzťahu najmä k televízii. Mali by sa zameriavať na selektovanie programov sledovaných deťmi a rozprávať sa s nimi o tom čo sledujú, analyzovať dej, motiváciu a konanie hrdinov.

2.3 Násilie v zahraničnej televízii

„Šírením satelitnej káblovej televízie, ako aj zvýšeným dovozom filmov najmä z USA, sa u nás podstatne rozšírila možnosť výberu programov rozličných tém a spôsob spracovania, ktoré, žiaľ, obsahujú množstvo násilia a krutosti“ (Hapala, in Pedagogické revue, 1995, s. 24).

Televízia má neohrozenú pozíciu v živote jedincov, ale najmä dieťaťa a osobitne v jeho voľnom čase, kedy sa pre neho televízna obrazovka stáva záľubou. „Kvalita programov a ich dosah na jedinca by mal byť taký, aby nenarúšal kontakt medzi rozumovou, citovou a vôľovou stránkou osobnosti, aby viedol človeka k správne konaniu, k správnym rozhodnutiam, k sebaovládaniu a k hodnotnému životu.“ (Manková, in Rodina a škola, 2007, s. 20).

Okrem toho, že násilie je vrodenný faktor, A. Bandura predpokladá, že agresia je naučená. „Ľudia sa chovajú agresívne, pretože sa naučili, že sa im to vyplatí“ (Hayesová, 2007, s. 119). Mnohí sa to naučili v detstve napodobňovaním, alebo počas dospievania na základe vlastných skúsenosti, alebo len tým, že pozorovali druhých.

U detí a mládeže vyvolávajú, programy s obsahom násilia, pocity strachu a ohrozenia, no môžu predstavovať aj model správania. Aj plátna našich kín a televízne obrazovky sú preplnené zahraničnými výtvormi typu „action“, „science fiction“, „western“ alebo „horor“, ktoré sa vyrábajú so zámerom vytvárať u diváka pocity napätia a neistoty z ďalšieho vývinu situácie. „Žiaľ, u detského diváka, ktorému sú prístupné, vyvolávajú strach, pocity ohrozenia, hrôzu a pri častej konzumácii môžu zapríčiniť aj citové otupenie“ (Hapala, in Pedagogické revue, 1995, s. 24).

Detský konzument by mal pred televíziou stráviť čo najmenej času, hlavne v útlom veku. Negatívne prvky z týchto programov si môže preniesť do reálneho života, čo neskôr spôsobuje problémy. Podobné násilnícke prvky obsahujú i hry a programy na videokazetách, play station, počítačové hry, ktoré sú dnes veľmi obľúbené a moderné.

Násilie v televízii a v počítačových hrách prispieva k zvýšeniu násilníckych sklonov u malých detí. Tento fakt dokazujú i americké výskumy. „Kevin Browne a Catherine Hamiltonová-Giachritsisová z univerzity v Birminghame našli dostačujúce dôkazy, že malé deti, ktoré sledovali televíziu, filmy, alebo hrali videohry, sa ukázali ako agresívne počas hier a bežného správania“ (TASR, in Pravda, 2005, [online]).

3. AGRESIVITA, MAGNET PRE DIVÁKOV

3.1. Príťažlivosť agresívnych programov

„Televízne programy obsahujúce násilie znižuje normálne spoločenské sankcie proti násiliu, pretože poskytuje divákovi modely, ktoré môžu napodobňovať, pretože ukazujú, ako sa ľudia bez trestne dopúšťajú činov, ktoré sú považované za spoločensky neprípustné“ (R.D. Parke, in Hayesová, 2007, s.120).

Problematika spojenia medzi prítomnosťou agresívnych scén v televíznych programoch a skutkami násilia televíznych konzumentov sa týka predovšetkým detí a mládeže. Dospelí sú síce psychicky odolnejší, ale nemožno tvrdiť, že sledovanie agresívnych programov nemá nijaký vplyv na ich správanie. „Prejavuje sa to najmä v potieraní hraníc medzi dobrom a zlom a v akomsi tichom súhlase so zlom a agresivitou v spoločnosti“ (Ilowiecki, Zasepa, 2003, s. 166).

Televízia má moc definovať divákovi povahu sveta. Ľudia, ktorí často sledujú televíziu, hlavne programy s obsahom násilia, považujú svet za oveľa nebezpečnejší, než je v skutočnosti. Následne sa to môže odrážať na ich správaní, začnú byť nedôverčiví k rodine a cudzím osobám.

Televízne programy a filmy majú na mladých divákov veľký sugestívny vplyv. Pri premietaní filmu v kine pôsobí už jeho prostredie. Prítomnosť v sále plnej divákov, veľké osvietené plátno priťahuje pozornosť, vtáhuje divákov do deja, kde zabudnú na okolie a zžívajú sa s osudom hlavného hrdinu. Podobne, hoci v umiernennejšej intenzite, prebieha u detí a mládeže aj sledovanie televíznej obrazovky.

Mladý divák prijíma zväčša nekriticky všetko, čo sa na obrazovke odohráva. Stotožňuje sa s televíznym či filmovým hrdinom a často sa tento vzor napodobňuje v skutočnom živote.

S týmto sa dnes bežne stretávame či už v rodine, u známych alebo na ulici. Dieťa pobehuje a kričí, že je jednou z Ninja korytnáčiek, alebo že je Superman a prišlo zachrániť ľudstvo. V neskoršom veku sa to odzrkadľuje na spôsobe obliekania sa, správania sa, alebo jednoducho podľa toho, kam to dieťa chodí alebo s kým. Všetky tieto modely a vzory sú v dnešnej pretechnizovanej dobe preberané najmä z televíznej obrazovky.

Deti a mladiství sa utiekajú k televíznej obrazovke hlavne vtedy, keď v ich voľnom čase nemajú iné záľuby, alebo nie sú vedení k tomu, aby sa venovali niečomu inému. Aktivity, ktorým sa dieťa venuje vo voľnom čase sú veľmi dôležité v jeho

vývine. Je veľa možností a odvetví, o ktoré by sa mohli mladiství zaujímať, aby trávili čo najmenej času pred televízorom. Napríklad rozvíjať svoj talent či venovať sa svojim záľubám a koníčkom. Rodičia musia pozitívne vplývať a dozeráť na správny výber zábavy pre túto dobu, pretože to môže mať negatívny dopad na ich budúcnosť.

Príťažlivá sila môže prispieť k vytvoreniu návyku pravidelne a bez výberu sledovať televízne programy. „V USA a v Anglicku nazývajú takýchto divákov, najmä z radov detí a mládeže, ktorí zanedbávajú iné primerané činnosti a presedia pred obrazovkami väčšinu voľného času „heavy viewer“, čiže ťažký alebo návykový divák“ (Hapala, in Pedagogické revue, 1995, s. 25).

Mladý divák podlieha najľahšie záplave násilia na obrazovke a zákonite sa stáva citovo otupeným. Takýmito návykovými divákmi sa stávajú najmä tí konzumenti, ktorí nežijú v usporiadaných rodinách a ktorým sa rodičia nevenujú. Problémy, ktoré majú s učením a školou, riešia útekem pred obrazovku.

O prenesení mediálnej agresivity do reálneho života svedčia viaceré výskumy a prípadové štúdie v zahraničí i u nás. Už dávnejšie sa konštatuje, že sledovaním agresívnych komunikátov vzniká riziko habitualizácie, návyku na násilie. Dochádza k otupovaniu, znižovaniu vnímavosti, k zvyšovaniu tolerancie na násilie.

Téza Mc. Quaila o socializácii pôsobením médií má dve stránky. „Na jednej strane môžu médiá posilňovať a podporovať ostatné prostriedky socializácie, na strane druhej s často považujú za potenciálnu hrozbu pre hodnoty vštepované deťom rodičmi, vychovávateľmi a ďalšími sprostredkovateľmi spoločenskej kontroly“ (Mc Quail, 2002, s. 365).

Tak ako u dospelého jedinca, tak i u maloletých sa objavuje obranná reakcia pred psychickým napätím. Dlhodobé sledovanie násilia v televíznych programoch spôsobí to, že detský konzument si s odstupom času neuvedomí, že mu násilnícke scény neprekážajú, či dokonca sa mu zdajú normálne.

Aj deti a mládež vybadali negatívny vplyv scén násilia na vlastnú psychiku a správanie. Podľa zistenia Himmelweitovej z roku 1971, „42% mladých respondentov si uvedomovalo, že násilie odohrávajúce sa na obrazovke podvedome napodobňuje. Avšak iba 5% respondentov pripustilo, že hrdinovia z filmov a televíznych programov obsahujúcich násilie sa stávajú ich vzorom“ (Hapala, in Pedagogické revue, 1995, s. 30).

Násilie v televízii vplýva predovšetkým na takých jedincov, ktorí sú častými divákmi, ktorých osobnosť má na násilnosť a agresivitu predpoklady a vhodné

podmienky na ich rozvíjanie. Tie isté scény v tom istom filme alebo v televíznom programe môžu vplývať na rozličných jedincov rozdielne, alebo naopak, tá istá osoba prijíma násilné scény rozdielne podľa momentálnej dispozície a iných súvislostí. Vplyvy scén násilnosti, či už vo filme, alebo v televízii, sa akumulujú. Čím častejšie a hlbšie pôsobia, tým rýchlejšie narastá ich účinok.

Deti preberajú z televíznej obrazovky všetko, čo nevidia u svojich blízkych a svojej rodine. I napriek množstvu dôkazov zlom vplyve televízie, má čas strávený pred obrazovkou svoje čaro. A hoci násilnícke scény ohrozujú vývin detí, sú to práve oni, ktorí si vyberajú rozprávky tohto druhu.

3.2. Agresívne správanie zobrazované v detských programoch

Agresia je spojená s krutosťou a nenávisťou a vychádza z nepriateľského postoja voči druhým. Agresivita má viacero druhov a členení.

„Obranná agresivita slúži k bráneniu seba samého alebo inej osoby, veci či hodnoty. Úžitková agresivita je používaná na určitý cieľ ako obstaranie potravy či udržanie teritória“ (Svoboda, in Psychológia a patopsychológia dieťaťa, 1997, s. 289) .

Osobnostný motív násilia vychádza z agresívnych tendencií osobnosti, politicko-rasových postojov, v popredí stoja rôzne názory, postoje či sexuálne motívy, uspokojenia. Psychický motív opisuje chovanie smerujúce k ponižovaniu, navodzovaniu strachu a úzkosti u druhých jedincov.

Človek je ovplyvňovaný rôznymi faktormi, ktoré ho vedú k tomu, aby použil násilie a agresivitu. Niekedy je to okolitý svet, ľudia, ktorí nás obklopujú, prostredie, spôsob života.

Násilie má v detských programoch mäkšiu podobu ako v programoch pre dospelých. Ide predovšetkým o bitku, naháňačky, nadávky, vyhrážky. Všetko toto je dnes inšpirované práve programami pre dospelých, bitky sú stupňované, naháňačky sú intenzívnejšie, nadávky ostrejšie.

Pri sledovaní programov tohto druhu dochádza k napodobňovaniu v ktorom si dieťa spontánne utvára postoje, osvojuje si spôsoby správania. Veľmi často sa to netýka iba vonkajších prejavov správania, ale i komplexnejších psychických spôsobov správania.

„Televízna realita, preplnená násilníckymi scénami, však môže v divákoch, a najmä mladších, vyvolať presvedčenie, že svet je presne takýto a kto chce prežiť,

musí sa prispôbiť. Prijatie tejto predstavy sveta sa potom prejavuje v postojoch, v správaní či morálnom hodnotení“ (Kizáková, 2007, [online]).

Nie je dobre pre detského diváka ak pozitívny hrdina používa agresívne chovania. Zlo má byť potrestané, nie odmeňované. V mnohých programoch, najmä amerických, „je násilné chovanie samoučelné, agresivita je odľahčená, je to forma permanentnej vzájomnej hry a komunikácie“ (Svoboda, in Psychológia a patopsychológia dieťaťa, 1997, s. 292).

Pre svoje agresívne zámery hrdinovia často používajú rôzne intrigy tak, aby ublížili a nemuseli si pritom „špiniť ruky“. Napr. v známom seriáli *Tom a Jerry* myš ublíži kocúrovi rôznymi spôsobmi, a pritom je kocúr stále považovaný za zlého a myš zasa za obeť.

Konzumácia médií patrí u detí medzi najfrekventovanejšie spôsoby trávenia voľného času, relaxu a zábavy.

„Na celom svete sa konštatuje, že v televíznych programoch i vo filmoch rastie počet scén plných násilia, krutosti, mučenia a zabíjania“ (Hapala, in Pedagogické revue, 1995, s. 26). U mladých divákov sa objavujú prirodzené obranné reakcie, ktorými sa chránia pred veľkým psychickým napätím. Avšak časté opakovanie týchto obranných reakcií môže viesť k necitlivosti alebo otupenosti voči agresivite a násiliu v skutočnom živote, pretože reagujú na ne naučeným stereotypom.

Vo vývine dieťaťa, v morálnych hodnotách má veľkú úlohu rodič, alebo blízka osoba žijúca s ním v priamom kontakte. Rodičia prispievajú k rastu dieťaťa, rozhodujú o jeho postoji voči spoločnosti a voči ľuďom. Sú to osoby, ktoré sa stávajú vzorom pre dieťa od útleho veku, neskôr pri jeho vývine a tvorení osobnosti. Neskôr sú nahradení učiteľmi, priateľmi, osobami verejného života, slávnymi ľuďmi, historickými postavami a celebritami.

Tieto osoby nie sú vždy len tí dobrí, milí a správni ľudia. Môžu to byť aj zlí, sebecké osobnosti, stávajúce sa vzorom pre maloletých. Deti to nevedia rozoznať, preto sa veľmi často pre ne stáva vzorom osoba, ktorá používa na presadenia sa agresivitu, násilie a podobné prostriedky. Tieto osoby bývajú mnohokrát fiktívne, čiže prezentované v médiách, hlavne v televízii.

Násilie je prirodzenou súčasťou každého jedinca, preto je dôležité o ňom hovoriť prostredníctvom rozprávky. Vo fantázii každého dieťaťa je predstava nielen kladných, ale aj záporných, zlých, „temných tvorov“.

Zrušenie „temných síl“ z rozprávok nevedie k realistickejšiemu nazeraniu dieťaťa na svet. Pozitívom rozprávky je morálne víťazstvo dobra nad zlom, pričom je dôležité, aby toto víťazstvo bolo presvedčivé.

Pre dieťa v predškolskom veku sú prítlačivé hlavne rozprávky. Sú to praktické príklady rozvíjajúce etické postoje dieťaťa, ktoré poukazujú na potrebu dobra a morálky v medziľudských vzťahoch. Nie však všetky rozprávky sú vedené týmto smerom. Vo vymyslených rozprávkach, ktoré sú tvorené dnes, sa klasický boj dobra a zla už neobjavuje, nehovoria nič o hrdinstve. Na víťazstvo dobra používajú hrdinovia rôzne prostriedky ako je streľba, zabíjanie, bitka, vyhrážky. Preto je potrebné, aby pri pozieraní programu bol vždy aj niekto dospelý a dieťaťu každú situáciu dôkladne vysvetlil.

Mladiství v školskom veku obracajú svoj záujem na dobrodružstvo. Sústreďujú sa na svoje vzory, ktoré si dokonale vyberajú zo svojho okolia a robia všetko preto, aby sa im podobali. Keď nenachádzajú vo svojom okolí vhodný vzor, vtedy prichádza na rad televízia a prehnané trávenie času pozeraním programov a hraním videohier.

Práve tento masmediálny prostriedok ich vedie k tomu, aby sa správali agresívne a používali prostriedky, ktoré odporujú na televíznych obrazovkách.

Tým, že do všetkých oblastí preniká násilie, spôsobuje oslabenie tradičných vzorov. Ide hlavne o fyzické násilie s úmyslom poškodiť zdravie, spôsobiť bolesť, presadiť svoj názor, byť najlepším.

Média majú tiež dôležitú úlohu na vytváraní predstáv o tom, čo ich obklopuje, o spoločnosti, o okolitom svete.

Skupina detí a mládeže je najľahšie ovplyvniteľná. Nemožno však povedať, že sledované násilie nemá žiaden vplyv aj na psychiku dospelého človeka. V oboch prípadoch sa „tento vplyv prejavuje hlavne v neschopnosti vymedziť presné hranice medzi dobrom a zlom v akomsi tichom súhlase so zlom a agresivitou“(Hradiská, in Kizáková, 2007, [online]).

3.3. Delenie agresivity

Detské programy sú delené na viac druhov. Okrem klasických programov akým bolo kedysi Kakao na Markíze, alebo Maškrtniček na Slovenskej televízii, plné súťaží a iných rôznych ponúk pre deti, sú tu aj rozprávky, veľmi obľúbené najmä u detí od 2 do 5 rokov. Programy sú delené na hrané a animované.

Násilie poznáme nielen z televíznych obrazoviek, ale aj z reálneho života. Sme ním obklopení a je len na nás v akej miere ho prijmemo.

Mojmír Svoboda (in Psychológia a patopsychológia dieťaťa, 1997, s. 292)delí agresivitu na:

- brachiálnu
- verbálnu
- hostílnu
- obrannú
- úžitkovú.

Dôvody, ktoré vedú jednotlivcov k násilným činom a agresívnemu chovaniu, sú rôzne. Delené sú na viac druhov:

- osobnostné
- politicko- rasové
- sexuálne

psychické (Svoboda, in Psychológia a patopsychológia dieťaťa, 1997, s. 292).

3.4. Produkcia násilia v televíznych programoch

Autori televíznych programov sú zodpovední za to čo sa objavuje na televíznej obrazovke. Programy plné agresivity sú obhájené argumentom, že mládež obľubuje tieto scény a očakáva ich. Lenže skutočnosť je iná.

Častý kontakt s násilím vyvoláva návyk sledovania práve takýchto programov. Televízny tvorcovia, žiaľ stále podceňujú veľmi dôležitý výsledok výskumov, totiž, „keby deti sledovali zaujímavé programy bez násilných scén či so scénami, v ktorých je iba nevyhnutné násilie a ktoré hovoria, že spravodlivosť nakoniec zvíťazí, sledovanosť týchto programov by sa nezmenšila“ (Ilowiecki, Zasepa, 2003, s. 167). To však vyžaduje od autorov programov veľké úsilie, snahu a invenciu. Ich intelektuálna lenivosť sa však ochotne podriaďuje zločinu a agresivite a samozrejme aj zdanlivému očakávaniu spoločnosti.

Niektorí dospelí sú psychicky oveľa slabší ako deti a preto sa stáva, že podľahnú televíznej manipulácii oveľa skôr, či dokonca sa jej úplne poddajú.

Častejšie sledovanie násilia v masmédiách má za následok vzrast ochoty prijať agresívne postoje, ako aj nárast agresívneho správania.

Podľa Ilowieckého a Zasepu (2003, s. 167) je však jasné, že vplyv deštruktívnej scény na deti a mládež je mocnejší keď:

- násilie nie je potrestané, ale v niektorých prípadoch odmenené
- prináša úspech tomu, kto násilie používa, napr. krádež auta
- keď ju hrá filmový herec, ktorý je v súkromí milý, atraktívny a obľúbený a vo filme je niekto úplne iný
- keď ju neuskutoční jednotliviec, alebo skupina
- slúži nejakému „vyššiemu cieľu“
- keď prostredie, v ktorom účinkuje násilník, ju prijíma dokonca si ju vyžaduje
- keď je realisticky a pomerne podrobne vykreslená

Vplyv scén s násilím je menší, keď deti sledujú film, alebo rozprávku spolu s rodičmi, ktorí môžu tieto scény vysvetliť a upozorniť na mravné následky násilia. „Systematické sledovanie deštruktívnych scén deťmi spôsobuje, že deti sa vyznačujú väčšou popudlivosťou a ustrašenosťou. To zasa vyvoláva dysfunkcie a výchovné ťažkosti, obmedzujúce u detí tvorivé schopnosti (Ilowiecki a Zasepa, 2003, s. 167). Také deti majú viac problémov v predmetoch, ktoré si vyžadujú väčšiu predstavivosť a zvýšenú tvorivú aktivitu.

Výsledky poukazujú na skutočnosť, že producenti, a majitelia komerčnej televízie nás v snahe o udržanie pozornosti divákov stále „šokujú“ novými vraždami, krádežami a škandálmi. „Ak človek takto denne prijíma násilie, robí ho necitlivým a pasívnym a všetko to zlo bude brať ako niečo čo patrí do každodenného života“ (Vyhnálek, 2005, [online]).

Tak ako všade inde na svete, takisto je to aj na Slovensku. Televízie čoraz viac vysielajú programy, filmy, rozprávky propagujúce násilie, tvrdiac, že to je vlastne to čo divák chce.

4. NÁSLEDKY NÁSILIA

4.1. Následky násilia v postojoch divákov

Médiá niektorými programami podvedome nabádajú recipientov, aby svoje problémy riešili násilím. Niektoré formy agresie sa zdajú svojou podstatou spoločenské. Príkladom sú napríklad spoločenské predsudky, ktoré predstavujú určitú formu agresie.

Násilie má veľmi mnoho podôb v postojoch divákov. Ilowiecki a Zasepa (2003, s. 168), selektujú určité syndrómy, reagujúce na násilie:

- a) syndróm obety – časté sledovanie programov plných násilia vyvoláva v mladom človeku strach. Vlastný strach je dôvodom agresivity voči sebe a neskôr sa stáva agresívny i voči ostatným.
- b) syndróm pozorovateľa – časté sledovanie deštruktívnych programov v televízii utvára v človeku návyk, ktorý vyvoláva psychický odstup od tohto druhu scén a má za následok úplnú spoločenskú bezcitnosť.
- c) syndróm túžby – trvalé sledovanie násilníckych scén vyvoláva v podvedomí ochotu stretnúť sa s násilím a aj ho uplatniť.
- d) syndróm nasledovania – týka sa najmä detí, ktoré napodobňujú hrdinov tak ako to videli v televízii, pričom si neuvedomujú následky. Deti sa zabávajú a stotožňujú sa obľúbeným hercom (Ilowiecki a Zasepa, 2003, s. 168).

Rast násilia v školách, v rodine, zovšednenie násilia vo verejnom živote vytvára vhodné podmienky pre nárast kriminality. Nárast agresivity medzi mladými ľuďmi a deťmi nemožno oddeliť od rastu násilia v spoločnosti.

J. Braun na základe teórie posilňovania usudzuje, že „sledovaním násilia si percipient potvrdzuje správnosť svojich postojov, pričom násilie v médiách má deštruktívny účinok najmä na tých, ktorí majú k nemu sklony“ (Hajnoš in Zurnal.sk, [online]).

4. 2. Účinky televízneho násilia

Účinky programu prezentujúceho násilie na deti záležia od viacerých činiteľov, medzi ktorými je nutné spomenúť najmä:

- obsah programu - dramaturgické spracovanie, spôsob zobrazenia násilia, kontext deja;
- osobnosť recipienta - jeho vek, pohlavie, inteligencia, agresivita, sociálna integrácia, rodinné prostredie; (Kizáková, 2007, [online]).
- situácia, v ktorej sa program sleduje. Napr. sám, s rodičmi, s priateľmi a podobne.

V minulosti najväčší negatívny vplyv na deti sa pripisoval programom zobrazujúcim fiktívne násilie. V súčasnosti sa väčšia pozornosť upriamuje na **reálne násilie** v masmédiách. Fiktívne scény násilia ohrozujú predovšetkým staršie deti, adolescentov, dospievajúcich pokým reálne násilie je nebezpečné najmä pre deti v predškolskom veku.

Dnes sa stávame svedkami nárastu kriminality, a zároveň i znižovania vekovej hranice páchatel'ov a zvyšovania brutality trestných činov mladistvých. Kým napríklad „v roku 1989 bolo na Slovensku spáchaných 59 vrážd, v roku 1999 ich už bolo 141. Viaceré konkrétne prípadové štúdie doma i v zahraničí nasvedčujú tomu, že trestné činy sa páchajú i podľa scenárov z masmédií, najmä z televízie“ (Kizáková, 2007, [online]).

Podľa prieskumu PhDr. Hildy Holinovej z Novinárskeho študijného ústavu na Slovensku „na základe ankety medzi 2 201 deťmi vo veku 11 – 14 rokov rodina venuje sledovaniu TV 20, 88% hodín za týždeň, teda takmer 3 hodiny denne. Najviac času deti venujú TV (43, 2%), kinám (4, 1%)“ (Kizáková, 2007, [online]).

Problém násilia v médiách je hlavne v tom, že ho prijímame ako každodenná súčasť, čím vzniká tendencia násilie zľahčovať. Ukazuje sa, že násilie v médiách zvyšuje schopnosť vidieť utrpenie bez sprievodných emócií, čo vedie k oslabeniu empatie s trpiacimi, so smrťou. Ak sa mladému človeku exponujú obrazy bitiek pričasto, postupne sa otupuje jeho emocionálna citlivosť. To znamená tiež, že smrť, bitku, vyhrážky začína považovať za normálne javy. A to môže zavážiť až do takej miery, že divák začína považovať násilie aj v skutočnom svete za normálne a bežné.

4. 3. Násilie v slovenských médiách

O tom, že programová ponuka našich televízií je presýtená programami s násilnou tematikou, asi nik nepochybuje, pretože dnes už toho máme veľa na výber. Človek nemusí ani zapínať televízor, stačí si prelistovať niektorý časopis s ponukou televíznych programov a už podľa názvu si urobiť vlastný názor a rozhodnúť sa, čo si pozrie a čo nie.

Násilie a zlo sa ale vkradlo i do programov, v ktorých sa to na prvý pohľad neočakáva a nie je to ani viditeľné. Nemusí to byť síce brutálne zlo, ale o to ľahšie sa môže stať určitým návodom, vzorcom správania pre niekoho, kto sa ocitol v zúfalej životnej situácii, alebo pre niekoho, kto sa ešte len učí spoznávať svet – čiže pre deti a mládež.

Psychológ Mgr. Jan Vyhnálek podľa výsledkov výskumov tvrdí, že „nárast násilia v spoločnosti je z veľkej časti zapríčinený prezentáciou násilia detskému publiku v televízii, filmoch a videohrách od útleho detstva“ (Vyhnálek, 2005 [online]).

Pri dospelých je vplyv mediálneho násilia krátkodobý, pri deťoch zas zasahuje do vývoja osobnosti. Násilné správanie si dieťa osvojuje od raného veku. Kritickým obdobím je hlavne vek medzi 6 - 8 rokmi, kedy si vlastne začína hľadať určitý vzor, model, ktorému sa chce podobať a podľa ktorého sa chce správať.

Dieťa, ktoré si v tomto veku upevnilo násilné a agresívne postoje a názory, má malú pravdepodobnosť, že by ich v budúcnosti menilo, alebo sa snažilo zmeniť.

Radosť a šťastie formujú spôsoby správania dieťaťa prostredníctvom napodobňovacieho pudu rovnako ako prípadné agresívne správanie, krik, nespravodlivé konanie a iné zlozvyky, prenikajúce k mozgu dieťaťa zo sveta rodičov i z celého sveta dospelých.

V mojej diplomovej práci som sa zamerala na dve najsledovanejšie televízne stanice na Slovensku: komerčná televízia Markíza a verejnoprávna Slovenská televízia. „Televízia Markíza je moderná komerčná televízia, ktorú môžeme porovnať s úspešnými európskymi stanicami podobného zamerania. V súčasnosti vysiela 24 hodín denne venovaná najširšej diváckej cieľovej skupiny a vďaka svojím produktom si neustále udržuje európsky trend“ (markiza.sk, 2006, [online]). Ponuka pre deti je pestrá a bohatá na zaujímavé programy a rozprávky, vysielať sa hlavne počas víkendových dní.

Slovenská televízia bola zriadená „Zákomom SNR o Slovenskej televízii č. 254/1991 Zb. ako prvá verejnoprávna televízia v postkomunistických krajinách .Od 1. januára 1993 po vzniku samostatnej Slovenskej republiky vysiela STV na dvoch vysielacích okruhoch STV1, STV2 a najnovšie je tu už aj športový kanál STV3“ (stv.sk, [online]).

Keďže je to verejnoprávna televízia, programy pre deti sú koncipované jednoduchšie, vedenie televízie sa snaží čo najviac dodržiavať pravidlá vychádzajúce zo zákona.

Deti obľubujú skôr komerčné ladené programy. Preferovanie komerčných televíznych staníc deťmi môžeme vysvetliť tým, že deti buď samy vyhľadávajú komerčne programy, alebo nepoznajú žiadnu pre nich zaujímavú alternatívu k týmto staniciam.

Programy určené deťom sú vysielané v sobotu a v nedeľu vzhľadom na to, že cez týždeň sú v škole respektíve v škôlke.

Počas pracovného týždňa býva detskému divákovi venované približne desať minút. Tento čas pozostáva z rozprávky a niekedy krátkej súťaže s výhrami. Tento spôsob využíva komerčná televízia Markíza, ktorá má vyhradený čas pre deti počas relácie **Teleráno**, ktorá je pravidelne vysielaná medzi 6h a 8.30 ráno, pondelok až piatok.

Slovenská televízia nemá počas týždňa vyhradený čas pre detského diváka, o to viac im to vynahrádza cez víkend.

4.4. Vplyv médií

Existujú tri základné teórie o vplyve médií. Tá prvá je už vyradená a tvrdí, že médiá nemajú žiaden vplyv na človeka. Druhá, odvíjajúca sa od práce Jesepha Klappera zo 60. rokov, ich vplyv pripúšťa, ale iba v podobe posilňovania, nie vytvárania tendencií. A nakoniec tá tretia, rozpracovaná hlavne v 70. a 80. rokoch, založená na úvahách mnohých ľudí je presvedčená, že médiá majú obrovský vplyv. Hovorí sa v nej o „priemysle vedomia“, o „elitách bez zodpovednosti“, o „civilizácii obrazov“. Ich zástancovia sú presvedčení, že médiá deformujú skutočnosť a konštruujú mediálnu realitu, ktorá má spätný vplyv na utváraní reality skutočnej (Anonym, 2007, [online]).

Média sú všade závislé na ľudskej spoločnosti, reagujú na rôzne podnety a sú podriadené zdrojom skutočnej ekonomickej a politickej moci. Nikde sa neočakáva, že médiá budú vykonávať priamu moc vo svojom vlastnom záujme, mimo sféry získavania pozornosti, komunikácie, informovania, bavenia, zarábania peňazí. „Princíp slobody vyjadrovania skutočne legitimizuje tlmočenie opozičných názorov, kritikov a obhajovania alternatív, ale to by bolo najlepšie zhrnúť pod položku **vplyv**. Dôsledky sú výsledkom ďalších okolností, ktoré samotné médiá nekontrolujú.“ (Mc Quail, 2002, s. 412).

Publikum sa však stalo veľmi nevypočítateľným. „Nech sa pozriete hocikde, všade vládne strach z televízneho ovládača, z neverných divákov, ktorí prejdú ku konkurencii,

keď niečo začne byť komplikované, pomalé alebo spokojné. Potom klesá podiel na trhu, o ktorý ide tvorcom televízie, či už je to televízia privátna alebo verejnoprávna, tvrdí Haano Rauterberg (in Ruß- Mohl, Bakičová, 2005, s. 142).

4. 5. Manipulácia prostredníctvom násilia a agresivity

Konzumácia médií, hlavne televíznej obrazovky, patrí u detí medzi najfrekventovanejšie spôsoby trávenia voľného času. Veľká väčšina detí sleduje televíziu každý deň, ale len málo rodičov trávi tento čas pred obrazovkou s nimi, aby im určite veci vysvetlili a rozprávali sa s nimi o tom.

Televízia nám ponúka nielen fakty, ale aj názory, ktoré sú nám ponúknuté bez zbytočného myslenia. Informácie, ktoré každý z nás prijíma sú už vyhodnotené, správne zabalené pripravené iba skonzumovať. Na čo rozmýšľať, vytvárať si vlastný, mylný názor, keď televízia ponúka správne vysvetlenie. Postupne divák prepadá servilite, podlieha kvantu informácií a obmedzuje sa len na prijímanie. Stáva sa z neho radový konzument, jeho osobnosť sa mení na prvok televíznej kultúry.

Televízia sa nás často snaží presvedčiť, že zdravý úsudok znamená menej než emocionálna sympatia k „poškodeným“ osobám, bez ohľadu na to, aké hodnoty uznávajú.

5. REKLAMA A NÁSILIE

5. 1. Reklama ako podporujúci prostriedok agresivity

Jedným z hlavných prostriedkov manipulácie v masmédiách je reklama. Psychologické aspekty v zmysle marketingovej komunikácie sú dané jej povahou, ktoré sú súčasťou všetkých vedných odborov ako napríklad ekonómia, sociológia, teoretické disciplíny ako i psychológia.

„V psychologickom zmysle reklamy je tiež skrytá podprahová manipulácia čo znamená nevedomú stimuláciu podnetov alebo dôvodov, ktoré vyvolávajú určité konanie“ (Vysekalová, 2007, s. 157).

Reklama má na jej príjemcov veľa negatívnych efektov aj keď si ich divák priamo neuvedomuje. Časté opakovania rovnakých spotov, zamerané na produkty, filmy či relácia nás presvedčujú o tom, že častejšie prezentovaný prostriedok je ten správny.

Reklama veľakrát vzbudzuje dojem, že osobné šťastie môžeme dosiahnuť práve prostredníctvom nákupu. Prijatie reklamy je ovplyvnené emocionálnymi faktormi, ktoré môžu prevažovať nad racionálnymi argumentmi vrátane ceny a kvality.

Reklama by nám mala byť prospešná cennými informáciami o výhodnom nákupe a využitia rôznych služieb. Dnes však jednotlivci sa na množstvo reklám pozerajú už aj negatívne. „Tento negatívny pomer k reklame vyplýva zo skutočnosti, že zasahuje do nášho života a do nášho času viac než potrebujeme, že sa nám vnucuje a presvedčuje nás i o tom, o čo sami nemáme záujem“ (Mleziva, 2004, s. 110).

Ako modelové osoby sa v reklame prezentujú úspešní ľudia, ale nestretávame sa tu s opačnou tvárou života čiže s chudobnými, trpiacimi, telesne postihnutými a pod. Toto všetko vplýva na divákov aj keď si to neuvedomujú.

Takisto sa tu stretávame aj s motívom strachu. Väčšinou býva prezentovaná hrozba z negatívnych dôsledkov, ktoré môžu nastať preto, že človek nevlastní určitý výrobok alebo nekoná určitú činnosť. Rovnako je to aj s detským konzumentom. Mladý recipient vníma reklamné spoty úplne inak.

Všetko čo sa objaví v televízii je pre neho oveľa zaujímavejšie ako ostatné veci, a preto to musí mať. Preto je veľmi dôležité aby rodičia dbali a dávali pozor i na to, čo ich dieťa pozerá napríklad počas reklamnej prestávky. Víkendy sú pravidelne rána venované detskému divákovi v podobe rozprávok rôzneho druhu. Prestávky medzi

jednotlivými časťami sú vyplnené reklamnými spotmi, ktoré sú zamerané niekedy na niečo úplne iné.

Stáva sa, že medzi rozprávkami beží upútavka na horor, akčný film, ktoré nemajú s detským percipientom nič spoločné. Pre oči detského diváka totižto nie je vhodné ak na obrazovke vidí mŕtvych ľudí, duchov, príšery, mimozemšťanov, vojny a boje.

V spotoch je veľmi často prezentované násilie a agresivita. A tak sa pokojné ráno strávené s rozprávkovými hrdinami môže zmeniť na dožadovanie sa určitého produktu, alebo vykonávanie určitej činnosti, ktorá bola prezentovaná práve v reklame.

Reklamné spoty v STV, sú zvyčajne kratšie, netrávajú dlho. Reklama je mediálny prostriedok, ktorý hneď po reláciách, filmoch a rozprávkach je zodpovedná za naše správanie a formovanie.

6. MEDIÁLNA VÝCHOVA A JEJ VÝZNAM PRE DETSKÉHO RECIPIENTA

6.1. Mediálna výchova

„Mediálna výchova v súčasnosti predstavuje širokú oblasť mediálneho a pedagogického výskumu, mediálnej a pedagogickej praxe na rôznych úrovniach“ (Brečka, 1999, s. 5).

Je takisto aj súčasťou činnosti mnohých vládnych i mimovládnych orgánov, inštitúcií, organizácií a asociácií na národnej i medzinárodnej úrovni.

Mediálna výchova je výchovou, ktorej hlavným cieľom je získanie mediálnych kompetencií. „Mediálne kompetencie môžeme chápať ako schopnosť narábať s médiami, prijímať a interpretovať mediálne obsahy a aktívne sa zúčastňovať mediálnej komunikácie“ (Buckingham, 2005, [online]).

Dnes si môžeme všimnúť zvýšený záujem o mediálnu výchovu nie len u nás ale vo všetkých krajinách sveta.

Blažek definuje mediálnu výchovu ako „súbor postupov zamedzujúcich vzniku informačnej priepasti (information gap), ktorým sa jednotlivец učí v rámci rodiny alebo v škole. Mediálna výchova by mala byť prevenciou toho, aby bol človek len trpným subjektom akéhokoľvek masového média. (Blažek, Bohuslav:1995, s. 191.)

Mediálna výchova nemôžeme chápať ako ochranu, pred nástrahami televízie, ale ako príprava. Mladým ľuďom sa neadresujú odporúčania, aby si namiesto sledovania médií našli iné aktivity, ale aby boli pri kontakte s médiami informovaní a rozhodovali sa vo svojom vlastnom záujme.

Momentálne prognózy vývoja konzumácie týchto masových prostriedkov na základe situácie v iných krajinách ukazujú, že „sú to najmä rodičia, učitelia, ktorí sú povinní a zodpovední chrániť deti a mládež pred neželateľnými vplyvmi masového výskytu scén násilia vo filmoch a televízii“. (Hapala, in Pedagogické revue, 1995, s. 31).

6. 2. Dôležitosť mediálnej výchovy

Tradičná predstava o aktívnych médiách a pasívnom publiku naznačuje úzky vzťah medzi tým, čo vidíme a počujeme, a tým, ako myslíme a čo robíme.

Médiá sa tešia stále väčšej obľube, preto sa ochrana a výchova občas mýňa predpokladaným účinkom. V súvislosti s poznávaním médií je dôležitá nielen schopnosť „dekódovať“ symboly, , ale aj ich „kódovať“.

Mediálna výchova sa usiluje o to, aby deti a mládež prijímali médiá kriticky. O systematický rozvoj kreatívnych a kritických schopností sa usiluje analýzou a vlastnou tvorbou mediálnych produktov.

Dôležitou súčasťou mediálnej výchovy je aj výchova k počítačovej gramotnosti, respektíve výchova zameraná na zvládnutie nových informačných a komunikačných technológií.

„Jedným z hlavných cieľov mediálnej výchovy je naučiť všetky vekové skupiny zodpovednému prístupu k médiám a mediálnym obsahom, naučiť ich využívať nové komunikačné technológie a chrániť maloletých pred nezákonnými a nevhodnými obsahmi“ (IMEC, 2005, [online]).

„Každé médium má svoje špecifikum a ideológiu. Pri interakcii s určitým médiom nás ovplyvňuje nielen jej obsah, ale aj forma.“ (Brečka, 1999, s. 42-43).

6. 3. Mediálna výchova na Slovensku

O mediálnej výchove na Slovensku minulých rokov možno hovoriť skôr v zmysle výchovy médiami, čiže o využívaní médií vo vyučovacom procese.

Súčasná situácia v oblasti mediálnej výchovy na Slovensku je dosť nejasná a rozporuplná. Predovšetkým chýbajú relevantné informácie o jej vývoji a aktuálnom stave. „Média ako mediálne obsahy sa stávajú takisto aj predmetom vyučovania ako súčasť žánrov vecnej literatúry, medzi ktoré sú zahrnuté i niektoré novinárske žánre, najmä žánre beletristické – fejtón, reportáž, úvaha.“ (Brečka, 1999, s. 44).

6. 4. Správne spôsoby mediálnej výchovy

Dieťa, ktoré má pre komunikáciu s ostatnými deťmi k dispozícii prevažne len agresívne vzorce správania, bude len ťažko nadväzovať priateľstvo a spoluprácu. Agresívne deti sú osamotené, aj keď si niekedy vytvoria rešpekt iných. Negatívne skúsenosti neprijatia spolu so sledovaním násilných programov potom potvrdzujú ich videnie sveta ako zákerného a nehostinného miesta nebezpečenstva, kde neexistuje pravé priateľstvo a láska a kde možno obstáť len použitím hrubej sily.

Z mnohých programov si môže vytvoriť predstavu, že násilie je vhodný a spoločensky prijateľný spôsob na dosahovanie cieľov. K tomu prispievajú predovšetkým programy, ktoré predstavujú násilie v humornom kontexte, kde sú násilníci atraktívnymi hrdinami a v ktorých chýba náznak jeho dôsledkov. Tak je to často v detských programoch, najmä v kreslených filmoch (Brečka, 1999, s. 44).

Je teda veľmi dôležité, aby boli programy pre deti poctivo vybrané rodičmi, ktorí by mali dbať na to, aby detský recipient sledoval hlavne rozprávky s čo najmenším obsahom násillia a agresivity.

Zodpovednosťou každého rodiča je venovať sa svojmu dieťaťu, mať pod kontrolou spôsob trávenia jeho voľného času. Je len na nich či budú riešiť rozdelenie aktivít svojho potomstva alebo či dieťa ponechajú, aby prežívalo svoje detstvo nadmerným sledovaním televízie, filmov a hraním videohier.

Lekári i psychológovia v tejto súvislosti varujú, že hlavne mestské a veľkomestské deti a deti príliš zamestnaných rodičov dávajú prednosť pasívnemu druhu zábavy, ktorú ponúkajú médiá, pred zdravým aktívnym spôsobom hier a pobytom v prírode, čo má negatívny dopad na ich fyzické, ako aj psychické zdravie.

Je mnoho možností a spôsobov, akým môžu deti a mládež tráviť čas. Okrem školy, sú tu rôzne krúžky, zamerané na všetky možné koníčky, kde sa mladí ľudia môžu nájsť. Týmto aktivitám by sa mali venovať čo najviac a čo najmenej času venovať televízii.

Rodičia či najbližší dospelí v okolí detí môžu byť pre ne svojím vlastným vzťahom k médiám buď dobrým alebo zlým vzorom pre napodobenie.

Rodinné prostredie a rodinný príslušníci sú zväčša najdôležitejšími faktormi, ktoré ovplyvňujú vývin mediálnych zvyklostí dieťaťa. Práve ich pričinením sa môže eliminovať vplyv negatívnych javov spojených so sledovaním televízie, to znamená aj nežiaduce pôsobenie reálneho násillia v médiách na dieťa.

Rodičia by mali svojim deťom starostlivo vyberať programy pre ne vhodné. Samozrejmosťou by malo byť sledovanie programu spolu s deťmi, aby sa mohli porozprávať o odvysielaných javoch a potom jednotlivé príbehy rozobrať vo vzájomných rozhovoroch.

„Za veľmi pozitívne sa považuje zahrnutie mediálnej výchovy do programu vyučujúcich predmetov nielen na vysokých školách v učiteľských odboroch, ale aj na stredných a základných školách v rámci etickej výchovy.“ (Manková, 2007, s.27).

Mamám a otcom treba odporúčať, aby neumožňovali najmä deťom sledovať v televíznom vysielaní alebo z kaziet programy určené výlučne pre dospelých, v ktorých sa vyskytuje násilie a agresivita. „Deti a mládež môžu získať častým sledovaním násilia presvedčenie, že všetky konflikty medzi ľuďmi možno riešiť fyzickou silou a násilie prijímajú ako prejav mužnosti a nadržanosti.“ (Hapala, 1995, s. 31).

Učitelia, majú viesť deti a mládež ku kritickej „konzumácii“ filmov a televíznych programov. Začína to výberom vhodných programov, pokračuje zachovaním si potrebného nadhľadu a odstupu od jeho obsahu, deja a končí ich kritickým hodnotením.

Treba si uvedomiť, že film a televízia budú mať čím ďalej väčší vplyv na psychiku a postoje detí a mládeže a rovnako aj na utváranie modelov správania v bežnom živote.

Nestačí však chrániť deti len pred negatívnym vplyvom násilia v médiách a spoločnosti ako takej. Je potrebné v dnešnej pretechnizovanej civilizácii hľadať a hlavne vedieť deťom ponúknuť ušľachtilejšie formy zábavy a poznávania sveta.

7. PRIESKUMNÁ ČASŤ

7.1. Analýza vplyvu televíznych programov na deti

Témou môjho prieskumu bol veľmi aktuálny a diskutovaný problém vplyvu televízneho vysielania na detského diváka, ktorý som skúmala na televíznych staniciach Markíza a STV1. Analyzovala som televízne programy určené deťom do 12 rokov v už spomínaných televíznych staniciach z hľadiska výskytu násilia v nich. Vekové rozmedzie, resp. skupinu som si zvolila na základe faktu, že tejto venujú televízne stanice najviac času.

Televízia zastáva významné miesto vo voľnom čase dieťaťa a to hlavne po príchode zo školy či škôlky. Môže byť vhodným, zábavným a aj náučným doplnkom voľného času a rozptýlenia. Televízia je využiteľná aj vo výchovno-vzdelávacom procese vo forme školských filmov, dokumentov ako aj iných relácií vhodných pre vyučovanie.

Deti sa však učia napodobňovaním. Malé deti ešte nie sú schopné rozlišovať realitu od fikcie a agresívneho správania, v televízii často prezentovaného ako úspešné. Televízia sa preto môže stať negatívnou ukážkou, ako riešiť niektoré problémy, ako sa stať obľúbeným v kolektíve a medzi rovesníkmi. Takáto forma násilia často aj podvedome ukazuje na skutočné násilie či správanie a dieťa môže negatívne ovplyvniť. Naopak hrdinský boj za záchranu nevinných obetí sa v rozprávkach charakterizuje ako pozitívne násilie, pretože vysvetľuje deťom, že zlo musí byť potrestané. Z tohto dôvodu sa zároveň snažím o analýzu negatívneho a pozitívneho násilia v televízii.

Reklama a upútavky na niektoré filmy môžu mať takisto negatívny vplyv na správanie detí, pokiaľ prezentujú negatívne násilie, alebo sú svojím obsahom inak nevhodné pre detského percipienta. Preto je ich obsah a forma nemenej dôležitá.

7.2. Ciele prieskumu

Prieskumom som chcela zistiť, aký charakter má televízne vysielanie staníc Markíza a STV1 vzhľadom na výskyt a počet násilných scén a iných nástrah voči detskému percipientovi. Zároveň ich porovnať aj na základe komerčnosti, kedy

predpokladáme, že Markíza bude vo svojom programe obsahovať viac reklám a násilných scén v rozprávkach ako verejnoprávna televízna stanica STV1.

Ďalej som chcela dozvedieť, akým témam z vybraných televíznych staníc sa jednotlivé programy venujú a chcela som tiež zistiť, aké reklamy prerušujú alebo sprevádzajú programy v už spomínaných televíznych staniciach s ohľadom na ich formu a vhodnosť produktov v nich propagovaných.

7. 3. Metodológia a metódy prieskumu

Ako techniku prieskumu som si zvolila pozorovanie a obsahovú analýzu detských programov, ale aj reklamných vstupov v televíznych staniciach Markíza a STV1. Použila som zisťovacie a hodnotiace metódy.

Zámerom bolo zdokumentovať programovú ponuku vyššie spomínaných televízií hlavne z hľadiska výskytu násilia v nich. Chcela som zároveň zistiť, aké množstvo vysielacieho času je venované detskému divákovi jednotlivými televíziami, aká je dĺžka a frekvencia reklamných stupov a upútavok, v akom čase sa tieto programy vysielajú, aký je ich typ, funkcia, forma, frekvencia. Mojim zámerom bolo tiež porovnať prípadnú obmenu relácií alebo seriálov vo vysielaní už spomínaných televíznych staníc s časovým odstupom troch týždňov.

7. 4. Prieskumné hypotézy

Na základe mnou určených cieľov som si stanovila tieto hypotézy:

Hypotéza 1: Televízia Markíza venuje detskému divákovi viac vysielacieho času (vrátane reklamných vstupov).

Hypotéza 2: STV1 vysiela programy s menším obsahom násilia ako Markíza.

Hypotéza 3: Väčšina programov v oboch televíziách sa s časovým odstupom troch týždňov výrazne nezmení.

Hypotéza 4: Väčšina reklamných vstupov je skúmanom čase, svojim obsahom a formou vhodná pre detského diváka.

7. 5. Prieskumná vzorka

Zo širokej palety detských televíznych programov na Slovensku som si pre môj prieskum vybrala programy, ktoré vysielajú Markíza a STV1. Hlavné dôvody môjho výberu sú ich celoštátna prístupnosť a dostupnosť v základnej programovej ponuke káblových aj digitálnych televízií. Keďže detské programy, určené deťom do 12 rokov sú na oboch sledovaných televíznych staniciach vysielané hlavne cez víkend ráno (cca od 6:00 do 11:00), rozhodla som sa sledovať a porovnávať programy v týchto dňoch a časoch.

7. 6. Organizácia a spracovanie prieskumu

Prieskum som realizovala formou sledovania a obsahovej analýzy programov pre deti do 12 rokov komerčnej televíznej stanice Markíza v porovnaní s verejnoprávnou STV1. Ich programovú ponuku som sledovala počas desiatich dní (piatich víkendov) od 15.1.2011 do 6.2.2011 a potom v dňoch 26.2.2011 – 27.2.2011.

V **prvej fáze** som sledovala detské programy, ale aj reklamné vstupy na Markíze a v STV1 v dňoch 15.1.2011 až 6.2.2011. Všimla som si hlavne výskyt a frekvenciu násilia v detských programoch, obsah a formu reklamných vstupov.

V **druhej fáze** som opäť sledovala vysielanie pre deti a reklamné vstupy v komerčnej televíznej stanici Markíza a verejnoprávnej STV1 s časovým odstupom vyše dvoch týždňov v dňoch 26.2.2011 – 27.2.2011. Chcela som zistiť, či prišlo k zmene programovej štruktúry vo vysielaní vyššie spomínaných televíznych staníc.

V **tretej fáze** som spracovávala zistené údaje.

7. 7. Výsledky prieskumu

Najprv som vytýčila hypotézu, že **Televízia Markíza venuje detskému divákovi viac vysielacieho času (vrátane reklamných vstupov)**. Porovnávala som dĺžku vysielania (v minútach), ktoré je na jednotlivých televíznych staniciach určené deťom do 12 rokov. Vychádzala som pritom zo zákona č.308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii (piata časť, §19) a zo zákona č. 343/2007 Z. z. – audiovizuálneho zákona (§12), kde sa hovorí o tom, že vysielateľ musí zohľadňovať vekovú vhodnosť programov a upozorniť, ak sú jednotlivé relácie, seriály alebo filmy neprístupné pre osoby mladšie ako 7, 12, 15 alebo 18 rokov. Chcela som zistiť, koľko času venuje Markíza detskému vysielaniu v porovnaní s STV1. Dospela som k nasledovným výsledkom:

Slovenská televízia, 1. program

Dátum	sobota	nedeľa
	Čas v minútach	Čas v minútach
15.1.2011 – 16.1.2011	140	180
22.1.2011 – 23.1.2011	140	175
29.1.2011 – 30.1.2011	135	170
5.2.2011 – 6.2.2011	135	150
26.2.2011 – 27.2.2011	140	160

Markíza

Dátum	sobota	nedeľa
	Čas v minútach	Čas v minútach
15.1.2011 – 16.1.2011	120	115
22.1.2011 – 23.1.2011	105	100
29.1.2011 – 30.1.2011	100	100
5.2.2011 – 6.2.2011	80	80
26.2.2011 – 27.2.2011	80	90

Z výsledku vyplýva, že z celkového počtu 10 dní má **Slovenská televízia** v čase určenom pre vysielanie pre deti do 12 rokov vyhradených priemerne 152,5 minúty. Televízia **Markíza** má v čase určenom pre vysielanie pre deti do 12 rokov vyhradených priemerne 97 minút.

V druhej hypotéze som predpokladala, že **STV1 vysielala programy s menším obsahom násilia ako Markíza**. Počas piatich víkendov, v dňoch od 15.1.2011 do 27.2.2011 som sledovala detské programy a zameriavala som sa hlavne na výskyt násilia v nich. Porovnávala som komerčnú televíziu Markíza a verejnoprávnu STV1. Chcela som zistiť, aké programy z tohto hľadiska vysielajú spomínané televízne stanice.

V štvrtej hypotéze som zároveň predpokladala, že **väčšina reklamných vstupov je svojím obsahom a formou vhodná pre detského diváka**. Počas vyššie spomínaných dní som taktiež sledovala reklamy a televízne upútavky a zamerala sa na výskyt násilia a scén inak nevhodných pre detského percipienta, pričom som opäť porovnávala obe televízne stanice.

V dňoch 15.1.2011 a 16.1.2011 som na televíznej stanici **Markíza** sledovala nasledovné *kreslené seriály*: *Malé kengury* (dve epizódy „Junior jasnovidcom“ a „Počítačové bláznovstvá“), *Záhady Sylvestra a Tweetyho* (dve epizódy „Zápasnícka rapsódia“ a „Mačacia ľadová revue“), *Dobrodružstvá Jackieho Chana* (epizóda s názvom „Rachot vo väznici“), *Fantastický Spiderman* (epizóda s názvom „Podtext“) a *Scooby Doo* (epizóda s názvom „Stretnutie vyľakaného psa a duchov z podzemia“). Taktiež som si všímala nasledovné reklamy a televízne upútavky: upútavka na film *Policajt v Beverly*

Hills, upútavka na film Vinnetou II – červený gentleman, upútavka na film John Q, reklama na lego. Dospela som k nasledovným výsledkom:

Názov seriálu - epizóda (stručný obsah)	Výskyt násilia, násilných scén
<p><i>Malé kengury – Junior jasnovidcom</i> (Malá kengura „Junior“ sa pri basketbale buchne do hlavy, nadobudne jasnovidecké schopnosti a spolu s priateľmi zabráni riaditeľovi školy, do ktorej chodia, podpísaniu nevýhodnej zmluvy.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Bitka s ostatnými „zlými“ spolužiakmi, aby zabránili podpísaniu zmluvy.
<p><i>Záhady Sylvestra a Tweetyho – Zápasnícka rapsódia</i> (Detektívka - „starká“ spolu s jej kanárikom Tweetym, kocúrom Sylvestrom a psom Hektorom rieši prípad zmiznutého opaska pre zápasníckeho šampióna.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Pes Hektor chce, aby mu postava v tieni hodila loptu, beží za ňou a tá mu nakoniec spadne na hlavu, pes ju má namiesto nej. - Kocúr Sylvester sa rôznymi spôsobmi pokúša zjesť kanárika Tweetyho, ale väčšinou sa to pre neho neskončí dobre: napríklad kocúr naháňa vtáčika, chytí ho do pohára pre víťaza, ale aby ho získal, musí poraziť zápasníka, ktorý je však silnejší a prebije ho. Alebo sa prezlečie za predavača arašidov a keď k nemu príde malé dieťa, odkopne ho. Potom prídu jeho rodičia a narazia mu krabicu so slanými orieškami na hlavu. - Škodoradosť, vždy keď sa kocúrovi nepodarí chytiť a zjesť kanárika.
<p><i>Záhady Sylvestra a Tweetyho – Mačacia ľadová revue</i> (Detektívka - „starká“ spolu s jej kanárikom Tweetym, kocúrom Sylvestrom a psom Hektorom rieši prípad zmiznutého ukradnutého pohára pre víťaza.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Hokejista hrá hokej so Sylvestrom namiesto puku. - Tweety prejde Sylvestra rolbou na ľad. - Škodoradosť.
<p><i>Dobrodružstvá Jackieho Chana</i> –</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Fantazijné bojové umenie a súboje

<i>Rachot vo väznici</i> (Jackie sa spolu s priateľmi vo väzení snaží zabrániť zloduchovi „Temnej ruke“ v získaní kľúča k démonickej bráne.)	s príšerami s použitím rôznych zbraní.
<i>Fantastický Spiderman – Podtext</i> (Spiderman bojuje s „ohnivým mužom“.)	<ul style="list-style-type: none"> - Fantazijné zápasenie, používanie rôznych zbraní. - Požiar domu ako sprievodný jav zápasu spidermana a „ohnivého muža“. - Šéf podsvetia prikazuje ohnivému mužovi, aby Spidermana zabil.
<i>Scooby Doo - Stretnutie vylakaného psa a duchov z podzemia</i> (Scooby Doo s priateľmi naháňajú „duchov z podzemia“, ktorí ohrozujú stavbárov.)	<ul style="list-style-type: none"> - Naháňačky s duchmi. - Hnev a agresivita duchov.

Reklama (názov produktu) /televízna upútavka	Výskyt násilia, násilných scén
Upútavka na film Policajt z Beverly Hills	- fyzické násilie (hlavného hrdinu prehodili cez sklenenú výplň dverí)
Upútavka na film John Q	- zbrane, vyhrážanie sa so zbraňou, strelba s úmyslom zabiť.
Reklama na lego	- bojové umenie

V dňoch 15.1.2011 a 16.1.2011 som na televíznej stanici **STV1** sledovala nasledovné seriály a relácie: Willi Fog (epizóda s názvom „Do stredu Zeme“), Garfield (dve epizódy „Oranžovo – čierna šelma“ a „Divný pondelok“), Maškrtniček (zábavná relácia pre deti), Kvet šťastia (rozprávkový triptych – 1. diel), Vymenená princezná (rozprávka). Taktiež som si všimla nasledovné reklamy a televízne upútavky: upútavka na detskú zábavnú reláciu „Maškrtniček“, upútavka na detskú zábavnú reláciu „Fidlibum“,

upútavka na detskú zábavnú reláciu „Hádaj, kto nás pozval“. Dospela som k nasledovným výsledkom:

Názov seriálu - epizóda (stručný obsah)	Výskyt násilia, násilných scén
<p><i>Willi Fog – Do stredu Zeme</i> (Willi Fog sa so svojimi priateľmi vydáva na cestu do stredu Zeme, aby vyhral stávkou s pánom Sullivanom, že sa do Londýna dokáže vrátiť za 70 dní aj s dôkazom o svojej ceste)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Únos manželky W. Foga a priateľa. - Vydieranie (p. Foga vydierali únoscovia) - Zápas o záchranu unesených obetí.
<p><i>Garfield – Oranžovo-čierna beštia</i> (lenivý kocúr Garfield počas halloweenu rozmýšľa, ako by sa dostal k čo najväčšiemu počtu sladkostí)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Krádež (sladkostí Garfieldom) - Naháňačka s príšerou, ktorá utiekla zo Zoo. - Hnev a agresivita príšery.
<p><i>Garfield – Divný pondelok</i> (lenivý kocúr Garfield v noci vyhodí psa Odyho von. Ody pomôže mimozemšťanovi, ktorý vidí ako sa Garfield správa. Potom im prehodí telá a Garfield nakoniec oľutuje, že Odymu robil zle)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Garfield vyhodí psa Odyho v noci von. - Poštár zvalí Garfielda do balíka, chce sa ho zbaviť. - Psy zbijú Garfielda (ku koncu chodí obviazaný a s barlou).
<p><i>Kvet šťastia – 1. diel</i> (O chudobnom Martinovi, ktorý sa vyberie do sveta hľadať šťastie)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Súboje so zbraňami, kúzla.
<p><i>Vymenená princezná</i> (O princeznej, ktorú jej otec vydá do pekla, pretože sa nechce vydať.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Hnev kráľa.

Analýza relácií v dňoch 15.1. – 16.1.2011 so zameraním na násilie a iný nevhodný obsah vzhľadom na detského percipienta

Z výsledku vyplýva, že počas dvoch dní (15.1. a 16.1.) som sledovala 9 seriálov, jednu detskú reláciu a dve filmové rozprávky. Zaznamenala som rôzne druhy násilia.

V televíznej stanici **Markíza** som zaznamenala:

- *negatívne násilie* – v prípade štyroch amerických seriálov: Záhady Sylvestra a Tweetyho (rôzne pokusy o zjedenie kanárika, škodoradosť), Scooby Doo (naháňačky, snaha o dolapenie hlavných hrdinov), Fantastický spiderman (snaha o zabitie hlavného hrdinu) a Dobrodružstvá Jackieho Chana (snaha o elimináciu hlavného hrdinu)
- *pozitívne násilie* – v prípade dvoch seriálov: Malé kengury (pokus o zabránenie podpisu nevýhodnej zmuvy) a Fantastický Spiderman (hlavný hrdina bojuje s „ohnivým mužom“ a pritom sa pokúša zachrániť dve dievčatá), Dobrodružstvá Jackieho Chana (hlavný hrdina sa snaží zabrániť zlu, aby ovládlo svet).

V rámci detského vysielania som zaznamenala aj reklamu na stavebnicu Lego pod názvom Ninjago, ktorá bola propagovaná ukázkami bojového umenia a filmové upútavky na filmy Policajt z Beverly Hills a John Q, kde sa vyskytli strelné zbrane a iné fyzické násilie. Vo vzťahu k detskému percipientovi boli negatívne obsahy najmä v upútavkách na filmy.

Na **STV1** som zaznamenala:

- *negatívne násilie* v seriáloch Garfield (krádež, agresivita) a Willi Fog (vydieranie),
- *pozitívne násilie* v seriáloch: Willi Fog (snaha o záchranu unesených priateľov), Kvet šťastia (snaha o pomoc priateľovi). Zaznamenala som aj detské programy, v ktorých sa násilie vyskytlo len vo veľmi malej miere (Vymenená princezná), alebo vôbec (Maškrtniček).

V rámci tohto vysielania som nezaznamenala žiadnu reklamu, len zopár bežných púťavok na detské relácie.

V dňoch 22.1.2011 a 23.1.2011 som na televíznej stanici **Markíza** sledovala tieto kreslené seriály: Záhady Sylvestra a Tweetyho (epizóda s názvom „Ešte sa uvidíme“)

Dobrodružstvá Jackieho Chana (epizóda s názvom „A všetky kúsky robí sám“), Fantastický Spiderman (epizóda s názvom „Opona sa spúšťa“) a Scooby Doo (epizóda s názvom „Dobrodružstvo so žralokom“). Dospela som k nasledovným výsledkom:

Názov seriálu - epizóda (stručný obsah)	Výskyt násillia, násillných scén
<i>Záhady Sylvestra a Tweetyho – Ešte sa uvidíme</i> (Detektívka - „starká“ spolu s jej kanárikom Tweetym, kocúrom Sylvestrom a psom Hektorom rieši prípad ničenia podmorských fariem kravami.)	<ul style="list-style-type: none"> - Naháňacky medzi kocúrom Sylvestrom, kanárikom Tweetym a psom Hektorom, ktorý kanárika chráni. - Rôzne intrigy zloducha Sama: napríklad sa pokúša vyhodit' do vzduchu stroj na výrobu vzduchu, bez ktorého by nikto na dne mora neprežil. - Morské kravy napadnú zloducha Sama.
<i>Dobrodružstvá Jackieho Chana – A všetky kúsky robí sám</i> (Jackie sa spolu s priateľmi v hollywoode snaží zabrániť zloduchovi „Temnej ruke“ v získaní kľúča k démonickéj bráne.)	<ul style="list-style-type: none"> - Fantazijné bojové umenie a súboje s príšerami s použitím rôznych zbraní.
<i>Fantastický spiderman – Opona sa spúšťa</i> (Spiderman bojuje so „zeleným goblinom“.)	<ul style="list-style-type: none"> - Fantazijné zápasenie, používanie rôznych zbraní. - Výbuchy, naháňacky. - „Zelený goblin“ sa snaží zabiť Spidermana.
<i>Scooby Doo – Dobrodružstvo so žralokom</i> (Scooby Doo s priateľmi naháňajú prehistorického žraloka, ktorý ukradol vzácne perly.)	<ul style="list-style-type: none"> - Krádež šperkov. - Naháňacky so žralokom. - Hnev a agresivita prehistorického žraloka.

V dňoch 22.1.2011 a 23.1.2011 som na televíznej stanici **STV1** sledovala tieto seriály a relácie: Willi Fog (epizóda s názvom „Nečakaná rieka“), Garfield (dve epizódy „Premena na vlkopsa“ a „Zoznámenie sa s rodičmi“), Maškrtníček (zábavná relácia pre deti), Kvet šťastia (rozprávkový triptych – 2. diel), Nebojsa (rozprávka). Taktiež som si všimla nasledovné reklamy a televízne upútavky: upútavka na dokument „Zázraky

slnečnej sústavy“, upútavka na priamy prenos benefičného koncertu „Victor do plachiet“, upútavka na detskú zábavnú reláciu „Maškrtníček“. Dospela som k nasledovným výsledkom:

Názov seriálu - epizóda (stručný obsah)	Výskyt násilia, násilných scén
<i>Willi Fog – Nečakaná rieka</i> (Willi Fog sa so svojimi priateľmi vydáva na cestu do stredu Zeme, aby vyhral stávkou s pánom Sullivanom, že sa do Londýna dokáže vrátiť za 70 dní aj s dôkazom o svojej ceste.)	<ul style="list-style-type: none"> - Intrigy (soľ vo fľaškách s vodou). - Útoky netopierov. - Zápas s netopiermi.
<i>Garfield – Premena na vlkopsa</i> (Majiteľ John obviní kocúra zo zjedenia lazaní, ktoré mal nachystané pre hostí.)	<ul style="list-style-type: none"> - Vydieranie (psa Odyho vydiera iný väčší pes). - Pes Ody sa pôsobením hviezdy v súhvezdí psa zmení na vlkopsa. - Pes Ody ako vlkopes napadá psa, ktorý ho predtým vydieral.
<i>Garfield – Zoznámenie sa s rodičmi</i> (Garfieldov majiteľ John sa má stretnúť s rodičmi svojej priateľky.)	<ul style="list-style-type: none"> - Agresívne správanie otca Johnovej priateľky. - Garfield sa pokúša zožrať kanárika mamy Johnovej priateľky.
<i>Kvet šťastia – 2. diel</i> (O chudobnom Martinovi, ktorý sa vyberie do sveta hľadať šťastie.)	<ul style="list-style-type: none"> - Súboje so zbraňami, kúzla.

Analýza relácií v dňoch 22.1. – 23.1.2011 so zameraním na násilie a iný nevhodný obsah vzhľadom na detského percipienta

Z výsledku vyplýva, že počas dvoch dní (22.1. a 23.1.) som sledovala 6 seriálov, jednu detskú reláciu a dve filmové rozprávky a zaznamenala som v nich rôzne druhy násilia.

V televíznej stanici **Markíza** som zaznamenala:

- *negatívne násilie* - v prípade štyroch amerických seriálov: Záhady Sylvestra a Tweetyho (rôzne pokusy o zjedenie kanárika, škodoradosť, intrigy), Scooby Doo (naháňačky, snaha o dolapenie hlavných hrdinov), Fantastický Spiderman (snaha o zabitie hlavného hrdinu, používanie rôznych zbraní) a Dobrodružstvá Jackieho Chana (snaha o elimináciu hlavného hrdinu).
- *pozitívne násilie* - v prípade seriálu: Dobrodružstvá Jackieho Chana (hlavný hrdina sa snaží zabrániť zlu, aby ovládlo svet).

V rámci tohto vysielania som nezaznamenala žiadnu reklamu ani televíznu upútavku s negatívnym podtónom.

Na **STV1** som zaznamenala:

- *negatívne násilie* v seriáloch Garfield (vydieranie) a Willi Fog (útok netopierov).
- *pozitívne násilie* v triptychu: Kvet šťastia (snaha o pomoc priateľovi). Zaznamenala som aj detské programy, v ktorých sa násilie nevyskytlo vôbec (Maškrtníček).

V rámci tohto vysielania som nezaznamenala žiadnu reklamu, len zopár neškodných upútavok.

V dňoch 29.1.2011 a 30.1.2011 som na televíznej stanici **Markíza** sledovala nasledovné *kreslené seriály*: Záhady Sylvestra a Tweetyho (dve epizódy s názvom „Fatamorgána“ a „Manbeen“), Dobrodružstvá Jackieho Chana (dve epizódy „Kráľovná ninjov“ a „Oligami Origami“), Scooby Doo (epizóda s názvom „Kto uniesol Bleska?“)

Dospela som k nasledovným výsledkom:

Názov seriálu - epizóda (stručný obsah)	Výskyt násilia, násilných scén
<p><i>Záhady Sylvestra a Tweetyho – Fatamorgána</i> (Detektívka - „starká“ spolu s jej kanárikom Tweetym, kocúrom Sylvestrom a psom Hektorom rieši prípad zmiznutého tučniaka.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Naháňačky medzi kocúrom Sylvestrom a kanárikom Tweetym. - Poručík Francúzskej cudzineckej légie vystrelí Sylvestra z dela. - Škodoradosť.
<p><i>Záhady Sylvestra a Tweetyho – Manbeen</i> (Detektívka - „starká“ spolu s jej kanárikom Tweetym, kocúrom Sylvestrom a psom Hektorom rieši prípad príšery, ktorá terorizuje mesto.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Naháňačky medzi kocúrom Sylvestrom a kanárikom Tweetym. - Škodoradosť. - Príšera terorizujúca mesto.
<p><i>Dobrodružstvá Jackieho Chana – Kráľovná ninjov</i> (Jackie sa spolu s priateľmi snaží pomôcť svojej priateľke, ktorú ovládol zlý duch.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Fantazijné bojové umenie a súboje s príšerami s použitím rôznych zbraní.
<p><i>Dobrodružstvá Jackieho Chana – Oligamy origamy</i> (Jackie sa spolu s priateľmi snaží dolapiť zlodēja vzácneho obrazu.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Bojové umenie, porazenie príšer, súboje a používanie rôznych prostriedkov na víťazstvo.
<p><i>Scooby Doo – Kto uniesol Bleska?</i> (Scooby Doo s priateľmi naháňajú ducha, ktorý uniesol hráča amerického futbalu.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Únos hráča amerického futbalu „Bleska“ - Naháňačky s duchom. - Hnev a agresivita ducha.

V dňoch 29.1.2011 a 30.1.2011 som na televíznej stanici **STV1** sledovala tieto seriály a relácie: Willi Fog (epizóda s názvom „Podzemné more“), Garfield (dve epizódy „Aký pán, taký pes“ a „Kúzlo šťastia“), Maškrtníček (zábavná relácia pre deti), Kvet

šťastia (rozprávkový triptych – 3. diel), Polepetko (rozprávka). Taktiež som si všimla nasledovné reklamy a televízne upútavky: upútavka na detskú zábavnú reláciu „Maškrtniček“ upútavka na reláciu „Zákulisia slovenčiny“. Dospela som k nasledovným výsledkom:

Názov seriálu - epizóda (stručný obsah)	Výskyt násillia, násillných scén
<i>Willi Fog – Podzemné more</i> (Willi Fog sa so svojimi priateľmi vydáva na cestu do stredu Zeme, aby vyhral stávkú s pánom Sullivanom, že sa do Londýna dokáže vrátiť za 70 dní aj s dôkazom o svojej ceste.)	- Útok zúrivého jaštera.
<i>Garfield – Aký pán, taký pes</i> (Garfield a jeho majiteľ John si nerozumejú a prihlásia sa do reality show „Aký pán, taký pes“)	- Krádež pizze, ovládania na televízor.
<i>Garfield – Kúzlo šťastia</i> (Garfield a Ody nájdu hrniec zlata na konci dúhy. Garfield ho dá nakoniec škriatkovi a ten ho obdarí šťastím.)	- Fyzické násillie (Garfield sa snaží zbaviť všetkých, ktorí by chceli ťažiť z jeho šťastia.)
<i>Kvet šťastia – 3. diel</i> (O chudobnom Martinovi, ktorý sa vyberie do sveta hľadať šťastie.)	- Súboje so zbraňami, kúzla.

Analýza relácií v dňoch 29.1. – 30.1.2011 so zameraním na násillie a iný nevhodný obsah vzhľadom na detského percipienta

Z výsledku vyplýva, že počas dvoch dní (29.1. a 30.1.) som sledovala 6 seriálov, jednu detskú reláciu a dve filmové rozprávky. Zaznamenala som rôzne druhy násillia.

V televíznej stanici **Markíza** som zaznamenala:

- *negatívne násilie* v prípade troch amerických seriálov: Záhady Sylvestra a Tweetyho (rôzne pokusy o zjedenie kanárika, škodoradosť, intrigy), Scooby Doo (naháňačky, snaha o dolapenie hlavných hrdinov) a Dobrodružstvá Jackieho Chana (snaha o usmrtenie hlavného hrdinu),
- *pozitívne násilie* v prípade seriálu: Dobrodružstvá Jackieho Chana (hlavný hrdina sa snaží zachrániť svoju priateľku, nájsť stratený obraz).

V rámci tohto vysielania som nezaznamenala žiadnu reklamu ani televíznu upútavku.

Na **STV1** som zaznamenala:

- *negatívne násilie* v seriáloch Garfield (krádež) a Willi Fog (Útok jaštera).
- *pozitívne násilie* v triptychu: Kvet šťastia (snaha o pomoc priateľovi). Zaznamenala som aj detské programy, v ktorých sa násilie nevyskytlo vôbec (Maškrtníček, Polepetko).

V rámci tohto vysielania som nezaznamenala žiadnu reklamu, len zopár neškodných upútavok.

V dňoch 5.2.2011 a 6.2.2011 som na televíznej stanici **Markíza** sledovala nasledovné *kreslené seriály*: Dobrodružstvá Jackieho Chana (epizóda pod názvom „Brnenie bohov“), Scooby Doo (epizóda pod názvom „Dobrodružstvo v múzeu“). Taktiež som si všímala nasledovné reklamy: reklama na Nesquik, reklama na slamky, reklama na jogurt „Kostíci“.

Dospela som k nasledovným výsledkom:

Názov seriálu - epizóda (stručný obsah)	Výskyt násilia, násilných scén
<i>Dobrodružstvá Jackieho Chana – Brnenie bohov</i> (Jackie sa spolu s priateľmi snaží zabrániť ovládnutiu sveta zlom s pomocou starožitného brnenia.)	<ul style="list-style-type: none"> - Fantazijné bojové umenie a súboje s príšerami s použitím rôznych zbraní.
<i>Scooby Doo – Dobrodružstvo v múzeu.</i> (Scooby Doo s priateľmi naháňajú duchov v múzeu Americkej histórie a odhalia falšovateľov peňazí.)	<ul style="list-style-type: none"> - Naháňačky s duchmi. - Hnev a agresivita duchov.

V dňoch 5.2.2011 a 6.2.2011 som na televíznej stanici **STV1** sledovala tieto seriály a relácie: Willi Fog (epizóda s názvom „Búrka“), Garfield (dve epizódy „Prísna váha“ a „Námesačný John“), Maškrtniček (zábavná relácia pre deti), Rozum nadovšetko (rozprávkový triptych – 1. diel), Krásna Pramíla (rozprávka). Moje pozornosti sa nevyhla ani upútavka na detskú zábavnú reláciu „Maškrtniček“. Dospela som k nasledovným výsledkom:

Názov seriálu - epizóda (stručný obsah)	Výskyt násilia, násilných scén
<i>Willi Fog – Búrka</i> (Willi Fog sa so svojimi priateľmi vydáva na cestu do stredu Zeme, aby vyhral stávkou s pánom Sullivanom, že sa do Londýna dokáže vrátiť za 70 dní aj s dôkazom o svojej ceste.)	<ul style="list-style-type: none"> - Útok pravekých korytnačiek.
<i>Garfield – Prísna váha</i> (Garfield	<ul style="list-style-type: none"> - Krádež obeda.

musí schudnúť)	- Agresívne správanie voči Johnovi.
<i>Garfield – Námesačný John</i> (John je námesačný a nechá sa zhypnotizovať.)	- Krádež pizze (Garfield naháňa námesačného Johna a pritom ukradne dve pizze)
<i>Rozum nadovšetko</i> (rozprávkový triptych – zlé, lakomé a hašterivé sestry po vydaji zabudli na svojich rodičov a vrátili sa len vtedy, keď ich otec rozhlásil, že našiel poklad.)	- Agresivita a nevhodné správanie sa sestier voči rodičom.
<i>Krásna Pramíla</i> (Inscenácia na motívy indickej rozprávky. Mladý Mišra porazí zlého Kišóra a zachráni Pramílu.)	- Intrigy, zloba.

Analýza relácií v dňoch 5.2. – 6.2.2011 so zameraním na násilie a iný nevhodný obsah vzhľadom na detského percipienta

Z výsledku vyplýva, že počas dvoch dní (5.2. a 6.2.) som sledovala 6 seriálov, jednu detskú reláciu a dve filmové rozprávky. Zaznamenala som rôzne druhy násilia.

V televíznej stanici **Markíza** som zaregistrovala:

- *negatívne násilie* v prípade dvoch amerických seriálov: Záhady Scooby Doo (naháňačky, snaha o dolapenie hlavných hrdinov) a Dobrodružstvá Jackieho Chana (snaha o usmrtenie hlavného hrdinu).
- *pozitívne násilie* v prípade seriálu: Dobrodružstvá Jackieho Chana (hlavný hrdina sa snaží prekaziť zlu ovládnuť svet, bojuje s ním).

V rámci tohto vysielania som si všimla reklamy na Nesquick, slamky a jogurt „Kostíci“.

Na **STV1** som mala možnosť vidieť:

- *negatívne násilie* v seriáloch *Garfield* (krádež, agresivita) a *Willi Fog* (útok pravekých korytnačiek) a v rozprávkach *Rozum nadovšetko* (zloba sestier) a *Krásna Pramíla* (intrigy a zloba Kišóra).

- *pozitívne násilie* v seriáli Willi Fog (snaha o záchranu priateľov) a v rozprávke Krásna Pramíla (snaha o záchranu Pramíly). Zaznamenala som aj detské programy, v ktorých sa násilie nevyskytlo vôbec (Maškrtníček).

V rámci tohto vysielania som nezaznamenala žiadnu reklamu, len upútavku na detskú reláciu „Maškrtníček“.

Pokiaľ porovnáваме výsledky zo sledovaných reklám napríklad s medzinárodným projektom Phare (Ľahké terče)¹, ktorý organizovala ešte v roku 1998 Organizácia Consumers International z Londýna na Slovensku, v Poľsku, v Maďarsku a Slovinsku, tak „vzhľadom na našu krajinu sa vtedy najčastejšie (až v 50 percentách) objavovali reklamy na sladkosti a ďalej horúce nápoje (káva a kakao), nealkoholické nápoje, raňajkové cereálie, mliečne výrobky aj sladké nátierky“ (Magicová, 2007, [online]), pričom v súčasnosti ide o podobný stav. V tomto výskume sa v žiadnej zo zúčastnených krajín ani raz nevyskytla reklama propagujúca zeleninu alebo ovocie, podobne konštatujeme aj z nášho výskumu. Pritom z hľadiska výchovy k zdravému životnému štýlu by mali byť zaradené práve reklamy spomínaného charakteru.

Navyše reklamy na sladkosti majú zavádzajúci charakter, napríklad Nutela je prezentovaná ako jedlo vhodné na raňajky (v slogane sa hovorí: “Dáva nám zdravie a energiu na celý deň”), Kinder čokoládu zas reklama predstavuje ako čokoládu plnú mlieka. Nieкто môže veľmi ľahko nadobudnúť dojem, že ide o zdraviu prospešný produkt, a teda jeho častá konzumácia je v poriadku. Toto je len príklad toho, že reklama nami môže manipulovať aj úplne nevinným spôsobom, bez toho aby sme si to uvedomili.

V súvislosti s televíznym programom pre deti a upútavkami na filmy som sa zamerala predovšetkým na násilie, pretože ako potvrdzuje i The American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, sledovaním televízneho násilia sa deti stávajú imúnnymi voči reálnemu násiliu, akceptujú násilie ako riešenie problému, pričom ho napodobňujú vzhľadom na obsahy, ktoré vidia v televízii a identifikujú sa s niektorými charaktermi agresorov. (American Academy, [online]).

V prvej fáze výskumu sa objavilo násilie vo viacerých reláciách určených pre deti, ale vo väčšine prípadov bolo vyvážené pozitívnym konečným posolstvom, kedy dobro

¹ Cieľom projektu bolo získať informácie o regulácii televíznej reklamy zameranej na deti a jej použití v praxi.

nakoniec zvíťazilo nad zlom. Zarazila ma predovšetkým upútavka na večerné filmy – Policajt z Beverly Hills a John Q, kde sa vyskytli strelné zbrane a iné fyzické násilie, ktoré sa týmto svojím nevhodným obsahom vôbec nemali objaviť na televíznej obrazovke v ranných hodinách určených detskému divákovi.

V tretej hypotéze som predpokladala, že **väčšina programov v oboch televíziách sa s časovým odstupom troch týždňov výrazne nezmení**. Počas dvoch dní (26. a 27. februára 2011) som s časovým odstupom troch týždňov sledovala programovú ponuku oboch televíznych staníc. Chcela som vedieť, či sa zmenila ich programová štruktúra, pričom som sa hlavne zamerala na výskyt násilia a iných nevhodných scén. Sledovala som aj reklamu a televízne upútavky vzhľadom na vhodnosť pre detského percipienta.

V dňoch 26.2.2011 a 27.2.2011 som na televíznej stanici **Markíza** sledovala nasledovné *kreslené seriály*: Malé kengury (dve epizódy „Hypnóza“) Záhady Sylvestra a Tweetyho (tri epizódy „Holandsko“, „Močiar v mušli“ a „Dvojité videnie“), Dobrodružstvá Jackieho Chana (epizóda pod názvom „Kráľ a Jade“), Scooby Doo (epizóda pod názvom „Bosorkine premeny“). V tomto vysielaní som nezaznamenala žiadne reklamné vstupy. Dospela som k nasledovným výsledkom:

Názov seriálu - epizóda (stručný obsah)	Výskyt násilia, násilných scén
<i>Malé kengury – Hypnóza</i> (Malú kenguru zhypnotizuje jej zlomyseľný spolužiak a využíva ju na páchanie zlých skutkov.)	<ul style="list-style-type: none"> - zhypnotizovanie za účelom využitia na páchanie zla.
<i>Záhady Sylvestra a Tweetyho – Holandsko</i> (Detektívka - „starká“ spolu je s jej kanárikom Tweetym, kocúrom Sylvestrom a psom Hektorom v Holandsku.)	<ul style="list-style-type: none"> - Naháňačky medzi kocúrom Sylvestrom a kanárikom Tweetym, napríklad sa kocúr Sylvester pokúša otvoriť zámok na kletke pomocou meča a skončí pri tom s hlavou v strope. - Škodoradosť. - Pokusy ukradnúť sošku, ktorú si starká

	kúpila.
<i>Záhady Sylvestra a Tweetyho – Močiar v mušli</i> (Detektívka - „starká“ spolu s jej kanárikom Tweetym, kocúrom Sylvestrom a psom Hektorom rieši prípad obrovského homára.)	<ul style="list-style-type: none"> - Naháňačky medzi kocúrom Sylvestrom a kanárikom Tweetym. - Škodoradosť. - Psa Hektora a kocúra Sylvestra šikanuje cvičiteľ v škole poslušnosti.
<i>Záhady Sylvestra a Tweetyho – Dvojité videnie</i> (Detektívka „starká“ spolu s jej kanárikom Tweetym, kocúrom Sylvestrom a psom Hektorom rieši prípad záhadného „raja pre domácich miláčikov“ a krmiva, ktoré v ňom podávajú.)	<ul style="list-style-type: none"> - Naháňačky medzi kocúrom Sylvestrom a kanárikom Tweetym. - Škodoradosť. - Sylvester spadne do stroja na výrobu slamených balíkov. - Tweety spáli Sylvestra elektrinou.
<i>Dobrodružstvá Jackieho Chana – Kráľ a Jade</i> (Jackie spolu s priateľmi chráni kráľa zo vzdialenej krajiny.)	<ul style="list-style-type: none"> - Fantazijné bojové umenie a súboje s príšerami s použitím rôznych zbraní.
<i>Scooby Doo – Bosorkine premeny</i> (Scooby Doo s priateľmi riešia záhadu čarodejnice, ktorá sa snaží vyhnať rodinu farmárov z domova.)	<ul style="list-style-type: none"> - Naháňačky s čarodejnicou. - Hnev a agresivita čarodejnice.

V dňoch 26.2011 a 27.2011 som na televíznej stanici **STV1** sledovala tieto seriály a relácie: Willi Fog (epizóda s názvom „Príšera z hlbín“), Garfield (dve epizódy „Rodinná fotka“ a „Virtuálny chaos“), Krátka rozprávka z prostredia salaša (téma internetovej šikany), Maškrtníček (zábavná relácia pre deti), Kačička Modropierko (animovaná rozprávka), Čudák Zerbino (rozprávka). Taktiež som si všímala nasledovné reklamy a televízne upútavky: upútavka na detskú zábavnú reláciu „Maškrtníček“, upútavka na reláciu „zákulisie slovenčiny“.

Dospela som k nasledovným výsledkom:

Názov seriálu - epizóda (stručný obsah)	Výskyt násilia, násilných scén
<p><i>Willi Fog – Príšera z hlbín</i> (Willi Fog sa so svojimi priateľmi vydáva na cestu do stredu Zeme, aby vyhral stávkou s pánom Sullivanom, že sa do Londýna dokáže vrátiť za 70 dní aj s dôkazom o svojej ceste.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Útok žralokov.
<p><i>Garfield – Rodinná fotka</i> (Garfield, Ody a John robia fotku pre Johnovu priateľku k narodeninám.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Agresivita Garfielda voči inej mačke.
<p><i>Garfield – Virtuálny chaos</i> (Garfield sleduje televízny kanál, ktorý oživuje televízne programy.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Útok žraloka. - Útok votrelca.
<p><i>Krátka rozprávka z prostredia salaša</i> (na tému internetovej šikany – obsahuje ponaučenie).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Internetová šikana
<p><i>Kačička Modropierko</i> (Príbeh kačičky „Modropierko“, ktorá sa po mnohých nástrahách a útrapách dočká vysedenia svojich vajčiek a tým sa naplní jej veľký sen, stať sa matkou.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Útok jastraba. - Neustále rozbíjanie kačkiných vajčiek (ježom, vydrou, kunou). - Útok krkavcov.
<p><i>Čudák Zerbino</i> (Príbeh chudobného chlapca, ktorý sa pretĺka životom. Po mnohých dobrodružstvách získa lásku krásnej dievčiny.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Intrigy. - Agresivita vojakov pri zatknutí hlavného hrdinu.

Analýza relácií v dňoch 26.2. – 27.2.2011 so zameraním na násilie a iný nevhodný obsah vzhľadom na detského percipienta

Z výsledku vyplýva, že počas dvoch dní (26.2. a 27.2.) som sledovala 6 seriálov, jednu detskú reláciu, animovanú rozprávku, krátku animovanú rozprávku a jednu filmovú rozprávku. Zaznamenala som rôzne druhy násilia.

V televíznej stanici **Markíza** som si všimla:

- *negatívne násilie* v prípade štyroch amerických seriálov: Záhady Scooby Doo (naháňačky, snaha o dolapenie hlavných hrdinov), Záhady Sylvestra a Tweetyho (naháňačky, škodoradosť), Malé kengury (zhypnotizovanie hlavnej hrdinky) a Dobrodružstvá Jackieho Chana (snaha o usmrtenie hlavného hrdinu),
- *pozitívne násilie* v prípade seriálu: Dobrodružstvá Jackieho Chana (hlavný hrdina sa snaží zamedziť zlu ovládnuť svet, bojuje s ním s využitím starožitného brnenia).

V rámci tohto vysielania som nezaznamenala žiadne reklamy ani televízne upútavky.

Na **STV1** som zaznamenala:

- *negatívne násilie* v seriáloch Garfield (agresivita, útok žraloka, votrelca) a Willi Fog (útok žralokov) a v rozprávkach Kačička Modropierko (útoky rôznych zvierat, rozbíjanie vajíčok), animovaná rozprávka z prostredia salaša (internetová šikana) a Čudák Zerbino (intrigy, agresivita strážcov),
- *pozitívne násilie* v seriály Willi Fog (snaha o záchranu priateľov), v rozprávke Kačička Modropierko (snaha o záchranu svojich vajíčok) a Čudák Zerbino (pomoc kráľovi a mestu). Zaznamenala som aj detské programy, v ktorých sa násilie nevyskytlo vôbec (Maškrtníček) a programy, ktoré na konci obsahovali poučenie (animovaná rozprávka z prostredia salaša – internetová šikana).

V rámci tohto vysielania som nezaznamenala žiadnu reklamu, len upútavku na detskú reláciu „Maškrtníček“ a reláciu „Zákulisie slovenčiny“.

7. 8. Diskusia a odporúčania pre prax

Hypotézy, ktoré som si stanovila, boli vyvrátené alebo potvrdené rôznymi zisteniami. V prvej hypotéze som predpokladala, že **televízia Markíza venuje detskému divákovi viac vysielacieho času** ako STV1, pričom som do vysielacieho času zarátavala aj reklamné vstupy. Z mojich zistení vyplýva, že počas sledovaných víkendov verejnoprávna STV1 dáva programom určeným deťom do 12 rokov o vyše polovicu viac priestoru než komerčná Markíza, čím sa hypotéza vyvrátila.

V druhej hypotéze som predpokladala, že **STV1 vysiela programy s menším obsahom násilia ako Markíza**. Zistila som, že programy v obidvoch televíznych staniach obsahovali množstvo negatívneho, ale aj pozitívneho násilia. Taktiež som zistila, že väčšina mnou sledovaných programov nebola pre detského percipienta nevhodná, vzhľadom na to, že negatívne a násilné scény boli vyvážené víťazstvom dobra nad zlom a v mnohých prípadoch aj skrytým morálnym ponaučením. Napríklad v rozprávke *Záhady Sylvestra a Tweetyho*, kde som mala možnosť sledovať absurdné negatívne násilie, bez žiadneho morálneho ponaučenia. Hypotéza sa teda čiastočne potvrdila v televízii Markíza a to tiež pri upútavke na večerné filmy – *Policajt z Beverly Hills* a *John Q*, kde sa vyskytli strelné zbrane a iné fyzické násilie, ktoré sa týmto svojím nevhodným obsahom vôbec nemali objaviť na televíznej obrazovke v ranných hodinách určených detskému divákovi. Komerčná televízia v tomto berie omnoho menší ohľad na detského diváka ako verejnoprávna STV.

Podľa inej empirickej štúdie bolo potvrdené „že televízia vplyva na rozvoj rôznych porúch pozornosti, najmä u detí v rannom veku, pretože priťahuje pozornosť detí a rôzne podnety sa veľmi rýchlo striedajú. Prostredie má veľký vplyv na vývoj mozgu, neustále a opakované vystavovanie určitému typu podnetov vedie k odchýlkam vo vývoji funkcií mozgu“ (Christakis et. al, 2004 in Langmeier, Krejčířová, 2006).

Televízia má schopnosť formovať osobnosť detského percipienta. Výskyt negatívneho násilia a nevhodných scén môže mať negatívny dopad a ohroziť psychosociálny vývin a vývin verbálnych schopností hlavne menších detí, ktoré ešte nevedia rozoznať rozdiel medzi realitou a fikciou, dobrom a zlom, pričom obmedzuje ich fantáziu a tvorivosť. Upútavky na takéto filmy by sa preto nemali objavovať v programe určenom pre žiadne kategórie detí.

Na STV1 som zaznamenala program, ktorý končí poučením a aj program, v ktorom sa nevyskytla žiadna forma násilia. Programová skladba v STV1 obsahuje i pôvodnú

slovenskú tvorbu, inscenácie a rozprávky a je svojím rozsahom a obsahom viac prispôsobená potrebám detského diváka. Jej úlohou je formovať jeho osobnosť želateľným spôsobom. Početné programy produkované Slovenskou televíziou sú žánrovo odlišné, ale majú spoločnú tému, a preto sú schopné obsiahnuť väčšiu vekovú skupinu, čo je veľmi prínosné.

Naopak, komerčná televízia Markíza riadi obsah a rozsah svojej detskej ponuky popularitou jednotlivých programov. Programová skladba sa skladá z animovaných seriálov, ktorých témy sú prispôsobené veku detského percipienta a zamerané na získanie ich pozornosti. Avšak nie všetky obsahy sú vhodné pre najmenších, navyše zostavovatelia programu nevedia, kedy a koľko ročné dieťa pozerá televíziu, preto je táto stratégia skôr neprínosná.

V ďalšej hypotéze som si myslela, že **väčšina programov v oboch televíziách sa s časovým odstupom troch týždňov výrazne nezmení**. V televízii Markíza som nezaznamenala žiadnu zmenu v programovom zložení detských relácií. Vysielané boli nové pokračovania seriálov vysielaných pred troch týždňov a obsahovali istú mieru negatívneho, ale aj pozitívneho násilia. Opäť zavedeným prvkom je vysielanie epizódy seriálu „Malé kengury“, ktorý som zaznamenala už predtým.

V televízii STV1 som tiež nezaznamenala zmeny vo vysielacej štruktúre detských relácií, ktorá bola žánrovo rôznorodá a obsahovala zahraničné animované seriály, ale aj pôvodnú slovenskú tvorbu, či už animovanú alebo hranú.

V poslednej hypotéze som stanovila, že **väčšina reklamných vstupov je svojím obsahom a formou vhodná pre detského diváka**. Počas sledovaného obdobia som zaznamenala len veľmi malý počet reklám, filmových a televíznych upútavok, čo predstavuje pozitívum vzhľadom na detského percipienta. Zaznamenala som reklamy na rôzne produkty, ako napríklad na sladké raňajkové cereálie, slamky, ktoré ochucujú mlieko a jogurt. V oboch televíziách som zaznamenala televízne a filmové upútavky. Kým na STV1 som mala možnosť sledovať reklamy na rôzne relácie alebo dokumenty, na Markíze som v jeden deň zaznamenala aj upútavky na filmy, ktoré nie sú svojím násilným obsahom a formou vhodné pre detského percipienta.

Dôležité je, aby detské relácie boli svojím rozsahom a formou prispôsobené detskému divákovi. Nemali by výskytom násilia ohrozovať zdravý vývin detí. Navrhujem, aby programová štruktúra určená pre detského percipienta bola žánrovo rôznorodá

a pozitívne vplývala na jeho psychosociálny vývin, fantáziu a tvorivosť. Reklamné vstupy by sa mali viac zameriavať na zdravý životný štýl a stravovanie. Odporúčam tiež, aby všetky upútavky, ktoré sú svojím obsahom a formou nevhodné pre detského percipienta, boli odstránené z vysielania určeného deťom.

ZÁVER

V súčasnosti sme svedkami evidentného nárastu násilných prvkov priamo pred našimi očami. Agresivitu a násilné správanie máme možnosť bežne vidieť na ulici, prečítať si o ňom v novinách či si pozrieť niečo podobné priamo z pohodlia našich domovov. Násilie dnes preniká do všetkých oblastí nášho života. Veková hranica mladých ľudí, ktorí sú ovplyvňovaní týmto javom, je stále nižšia.

Média a masovo-komunikačné prostriedky zohrávajú pritom veľmi dôležitú úlohu, pretože priamo vplyvajú na názory ľudí, na formovanie charakteru mladých ľudí. Tento jav sa už zastaviť nedá, hlavne kvôli stále vyvíjajúcej sa technike, zdokonaľovaniu sa komunikačných prostriedkov.

Cieľom mojej práce bolo poukázať na veľký problém násilia, prezentovaného na televíznych obrazovkách a jeho vplyv na detského recipienta, ktorý je v tomto smere najviac ovplyvňovaný. Detský konzument, ako jedinec vo vývoji, preberá zo svojho okolia všetko čo ho upúta, zaujme, čo mu pritiahne pozornosť. Práve všetky vonkajšie vplyvy ho privedú aj k násiliu. Rozprávky čítané kedysi sa už na tie dnešné vôbec nepodobajú. Hrdinovia, ktorí za každú cenu robili len dobro, pomáhali všetkým naokolo s minimálnym použitím násilia, sa dnes zmenili na bojovníkov, ktorí musia vyhrať a poraziť nepriateľa za každú cenu s použitím všetkých možných prostriedkov a spôsobov.

Týmto všetkým je inšpirovaná mládež tretieho tisícročia a toto všetko potom aplikuje do svojho každodenného života.

Druhá časť práce je venovaná analýze detských rozprávok, vysielaných na dvoch známych slovenských televíznych staniciach. Prvou je komerčná televízia Markíza, ktorá je momentálne najsledovanejšia na slovenskom trhu. Druhou je verejnoprávna Slovenská televízia.

Cieľom tejto analýzy je prieskumom zistiť charakteru, ktorý má televízne vysielanie staníc Markíza a STV1 vzhľadom na výskyt a počet násilných scén a iných nástrah voči detskému percipientovi a porovnať ich aj na základe komerčnosti.

Počas výskumu som zistila, že programy v oboch televíznych staniciach obsahovali množstvo negatívneho, ale aj pozitívneho násilia. Pozitívneho v tom zmysle, že dobro zvíťazilo nad zlom, aj keď boli použité násilne prostriedky.

Táto časť práce bola komplikovanejšia hlavne z časového hľadiska, pretože si vyžadovala dlhodobé a pozorné sledovanie televíznej obrazovky s časovým odstupom.

Bohatá ponuka programov nás robí závislými od televíznej obrazovky, pri ktorej máme pocit, že v nej nájdeme všetko, čo potrebujeme a čím si dokážeme vyplniť voľný čas. Ponúka nám zábavu, relax, odreagovanie sa, pomôže nám zabudnúť na starosti a ťažkosti, čiže má aj veľa pozitívnych prvkov. Dnes by sme si jednoducho bez televíznej obrazovky nevedeli predstaviť život.

Do budúcnosti je dôležité, aby sme si vedeli vybrať, čo je pre nás vhodné, z čoho sa môžeme poučiť, čo by nás malo zaujímať. Detský konzument by mal prísť do kontaktu len s rozprávkami, schválené rodičmi a všetko ostatné sledovať len v prítomnosti svojich rodičov.

Násilie a agresivita boli, sú a stále budú súčasťou našich životov a je len na nás do akej miery dovolíme, aby nás ovplyvňovali, sprevádzali nás či sa dokonca stali spôsobom, akým dosahujeme svoje ciele a túžby.

Zoznam bibliografických odkazov

- BLAŽEK, Bohuslav. 1995. Tváří v tvář obrazovce. Praha : Slon, 1995, 199 s. ISBN-80-858-011-7
- BREČKA, S. 1999. Mediálna výchova. Bratislava: Národné centrum mediálnej komunikácie 1999.
- HAYESOVÁ, N. 2007. Základy sociální psychologie. Praha: Portál 2007, 166s. ISBN 978-80-7367-283-6
- HRADISKÁ, E. 1989. Psychológia v prostriedkoch masovej informácie a propagandy I. Bratislava: Univerzita Komenského, 1989. 87 s. ISBN 80-223-0072-1
- DENISOV, V.V. 1977. Sociológia násilia. Bratislava: Nakladateľstvo Pravda 1977, 208 s.
- ILOWIECKI, M. ; ZASEPA, T. 2003. Moc a nemoc médií. Bratislava: SAV 2003, 183 s. ISBN- 80-224-0740-2
- JAŠŠOVÁ, E. 1998. Ako nebyť šikanovaný. Bratislava: SELUZ MO SR, 1998, 92 s. ISBN 80-88842-15-8
- JIRÁK, J. ; KÖPLOVÁ, B. 2003. Média a spoločnosť. Praha: Portál, 2003, 207 s. ISBN 80-7178- 697-7
- LANGMEIER, J. – KREJČÍŘOVÁ, D. 2006. Vývojová psychologie. Praha: Grada Publishing.2006 ISBN 80-247-1284-9
- MARÍKOVÁ, H. – PETRUSEK, M. – VODÁKOVÁ, A. a KOLEKTÍV., 1996: Velký sociologický slovník Praha, Karolinum.
- MC QUAIL, D. 2002. Úvod do teórie masové komunikace. Praha: Portál 2002, 447 s. ISBN 80- 7178-714-0
- MESÁROŠOVÁ, B. - NANIŠTOVÁ, E. 2002. Vybrané kapitoly zo psychológie. Trnava: Katedra psychológie Fakulty humanistiky Trnavskej univerzity 2002.
- MLEZIVÁ, E. 2004. Diktátúra informácií. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, 135 s. ISBN 80-86898-12-1
- RUB- MOHL, S. - BAKÍČOVÁ, H. 2005. Žurnalistika. Praha: Grada Publishing, 316 s. ISBN 80- 247- 0158-8
- VYSEKALOVÁ, J. – KOLEKTÍV AUTOROV. 2007. Psychologie reklamy. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-2196-5

Časopisy

SVOBODA, M. 1997. Agresívni chováni v detských poradach českej verejnoprávnej televízie. In Psychológia a patopsychológia dieťaťa. Ročník 32, č. 3. 1997. ISSN 0555-5574

HAPALA, D. 1995. Násilie v zahraničnej televízii a filmoch. In Pedagogická revue. Ročník 47, č. 5-6. 1995.

ZELINA, M. 1990. Ohrozuje televízia deti? In Rodina a škola. Č. 4. 1990.

MANKOVÁ, M. 2007. Televízia a deti. In Rodina a škola. Ročník 55, č. 2. 2007. ISSN 0231-6463

Internetové zdroje

AMERICAN ACADEMY OF CHILD. We Need to Speak Up For Kids. In aacap.org. [online]. Dostupné na internete: <http://www.aacap.org/> 21.02.2011. 21.50

ANONYM. 2007. Vplyv médií. In referáty-seminárky.sk. [online]. Dostupné na internete: <http://referaty-seminarky.sk/vplyv-medii/> 10.04. 12.20

HAJNOŠ, M. Sex a násilie v médiách. In Izurnal.sk. [online]. Dostupné na internete: http://www.izurnal.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=237&Itemid=51 12.02.2011. 15.30

KIZÁKOVÁ, Z. 2007. Násilie v médiách. In Webjournal.sk. [online]. Dostupné na internete: <http://www.webjournal.sk/clanok/432/nasilie-v-mediach> 12.02.2011. 16.10

KRAUSOVÁ, J. Vplyv násilia v médiách na vývoj detí. In ao-institut.cz. [online]. Dostupné na internete: <http://ao-institut.sk/texty/Prevzali-sme/04-vplyv-nasilia-sk.html> 20.02.2011. 17.00

KRAUSOVÁ, J. O myšlienkových formách. In spravdlnost-pravda.cz. [online]. Dostupné na internete: <http://ao-institut.sk/texty/Vesmir/04-vesmir-II.html> 20.02.17.30

MARKÍZA. 2006. O nás. In markiza. Sk. [online]. Dostupné na internete: <http://www.markiza.sk/o-nas/o-televizii> 22.03. 22.30

MAGICOVÁ, M. 2007. Deti a reklama. In webjournal.sk. [online]. Dostupné na internete: <http://www.webjournal.sk/clanok/633/deti-a-reklama> 02.03.2011. 09.00

VYHNÁLEK, J. 2005. Vliv násilí v médiích na vývoj dětí. In rodina.cz. [online]. Dostupné na internete:

<http://www.rodina.cz/clanek4514.htm> 02.03.2011. 09.30

NEZNÁMI AUTOR. Násilie v médiách. In hladas.sk. [online]. Dostupné na internete:

<http://referaty.hladas.sk/referat.php/nasilie-v-mediach/8/11268> 03.03. 14.25

STV. O STV. In stv.sk. [online]. Dostupné na internete:

<http://www.stv.sk/stv/o-stv/historia/> 22.03. 21:20

ŠKODÁČEK, I. Vplyv médií na afektemotivitu a správanie nedospelých. In fmed.sk. [online]. Dostupné na internete:

<http://www.fmed.uniba.sk/index.php?id=3249> 02.03.2011. 10.40

Televízne rozprávky a relácie

Televízia Markíza: 15.01.2011

Záhady Sylvestra a Tweetyho III. 06:10

Dobrodružstvá Jackieho Chana II. 06:30

Fantastický Spiderman I. 06:50

Scooby Doo I. 07.15

STV1: 15.01. 20011

Willy Fog. 07:05

Garfield. 07:35

Garfield. 07:45

Televízia Markíza: 16.01.2011

Záhady Sylvestra a Tweetyho III. 06:20

Dobrodružstvá Jackieho Chana II. 06:45

Fantastický Spiderman I. 07:05

Scooby Doo I. 07.25

STV1: 16.01. 20011

Willy Fog. 07:05

Garfield. 07:30

Garfield. 07:45

Maškrtníček. 07.55

Televízia Markíza: 22.01.2011

Záhady Sylvestra a Tweetyho III. 06:35

Dobrodružstvá Jackieho Chana II. 06:45

Fantastický Spiderman I. 07:05

Scooby Doo I. 07.30

STV1: 22.01. 20011

Willy Fog. 07:10

Garfield. 07:40

Garfield. 07:50

Televízia Markíza: 23.01.2011

Záhady Sylvestra a Tweetyho III. 06:00

Dobrodružstvá Jackieho Chana II. 06:20

Scooby Doo I. 06:40

STV1: 23.01. 20011

Willy Fog. 07:20

Garfield. 07:45

Garfield. 07:55

Maškrtníček. 08:10

Televízia Markíza: 29.01.2011

Záhady Sylvestra a Tweetyho III. 06:05

Dobrodružstvá Jackieho Chana II. 06:25

Scooby Doo I. 07:05

STV1: 29.01. 20011

Willy Fog. 07:10

Garfield. 07:55

Garfield. 07:50

Televízia Markíza: 30.01.2011
Záhady Sylvestra a Tweetyho III. 05:40
Dobrodružstvá Jackieho Chana II. 06:00
Scooby Doo I. 06:40

STV1: 30.01. 20011
Willy Fog. 07:25
Garfield. 07:50
Garfield. 08:05
Maškrtníčk. 08:15

Televízia Markíza: 05.02.2011
Záhady Sylvestra a Tweetyho III. 05:45
Dobrodružstvá Jackieho Chana II. 06:15
Scooby Doo I. 06:35

STV1: 05.02. 20011
Willy Fog. 07:15
Garfield. 07:40
Garfield. 08:50

Televízia Markíza: 06.02.2011
Záhady Sylvestra a Tweetyho III. 05:35
Dobrodružstvá Jackieho Chana II. 06:05
Scooby Doo I. 06:25

STV1: 06.02. 20011
Willy Fog. 07:30
Garfield. 07:55
Garfield. 08:10
Maškrtníček. 08:20

Televízia Markíza: 26.02.2011
Záhady Sylvestra a Tweetyho III. 06:10
Dobrodružstvá Jackieho Chana II. 06:40
Scooby Doo I. 07:00

STV1: 26.02. 20011
Willy Fog. 07:20
Garfield. 07:45
Garfield. 08:00

Televízia Markíza: 27.02.2011
Záhady Sylvestra a Tweetyho III. 05:45
Dobrodružstvá Jackieho Chana II. 06:15
Scooby Doo I. 06:35

STV1: 27.02. 20011
Willy Fog. 07:30
Garfield. 07:55
Garfield. 08:10
Maškrtníček. 08:20

